

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova:
Evropa investuje do venkovských oblastí.

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Rozvoj venkova očima místních aktérů

Příklady projektů, které jsou financovatelné z Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013

Tomáš Svoboda

CPKP

edice
venkov

Rozvoj venkova očima místních aktérů

Příklady projektů, které jsou financovatelné z Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013

Tomáš Svoboda

С Р К Р

edice
venkov

© 2010 Centrum pro komunitní práci

Vyšlo v rámci „edice venkov“
Plzeň 2010

ISBN 978-80-86902-80-7

Obsah

Předmluva	6
MĚŇANY	8
■ Tam, kde topí společně	
MEDOLÁDA Z TĚCHONIC	16
■ Příběh jednoho lokálního produktu	
ZÁCHRANA „ÚTERSÝCH“ VARHAN	24
BOLEŠINY	36
■ Krajský vítěz soutěže Vesnice roku 2007	
PANSKÝ DVŮR V TELICÍCH	44
■ Hipoturistická stanice	
Edice venkov	53
Informace o Centru pro komunitní práci	56

Předmluva

Hlavním účelem této publikace je popsat problematiku témat, která řeší III. osa Programu rozvoje venkova 2007–2013 z pozice místních aktérů, tedy lidí, kteří na venkově žijí a pracují. Původní smysl následujících textů měl být jiný. Měl to být popis projektů dobré praxe, které pomáhají k udržitelnému rozvoji venkovských oblastí. Nicméně během zpracování reportáží nám přišlo mnohem zajímavější zveřejnit vyprávění jednotlivých respondentů, než vytvořit pouhý popis toho, co během svých projektů udělali. Tato vyprávění popisují současnou situaci (pozitivně i negativně) venkovského prostoru v daleko širších souvislostech a mohou čtenáři nabídnout relativně ucelený výčet témat, která jsou pro současný venkov aktuální. Na následujících stránkách si můžete přečíst příběh obce, která vybudovala obecní výtopnu na biomasu. Dále pak vyprávění o dvou podnikatelských projektech, z nichž jeden řeší problematiku lokální výroby potravin a druhý je zaměřen na rozvoj hipoturistiky. Občanský sektor v této publikaci zastupuje občanské sdružení Bart, které se dlouhodobě zabývá ochranou a obnovou kulturního dědictví v obci Úterý na Tachovsku. Poslední reportáž se zabývá problematikou obnovy, resp. rozvoje venkovských obcí, a to z perspektivy účastníka i hodnotitele soutěže Vesnice roku.

I když se všechny tyto výše uvedené projekty zabývají rozdílnými tématy, jedno téma mají společné, lze je pojmenovat jako místní partnerství. Úspěch každého z výše uvedených projektů byl více či méně závislý

na vzájemné spolupráci více subjektů či jednotlivců. Ať již to byla spolupráce občanů na budování obecní výtopy, či při soutěži Vesnice roku, nebo se jednalo o spolupráci podnikatelských subjektů na výrobě a prodeji Těchonické medolády či na budování hipostezek v Plzeňském kraji. I záchrana varhan v Úterý by se neobešla bez vzájemné kooperace neziskového sektoru, obecní samosprávy i podnikatelských subjektů. Ať již byla intenzita či kvalita vztahů jakákoliv, nabízí se všechny zmíněné typy spolupráce jako vhodný recept pro jednotlivce i venkovské subjekty na úspěšnou realizaci svých vizí a záměrů. Je určitě pozitivní, že venkovský prostor ve všech oblastech svého rozvoje začíná klást na vzájemnou spolupráci místních subjektů stále větší důraz, což může být zárukou jeho dlouhodobého udržitelného rozvoje.

Tato publikace byla zpracována v rámci projektu „Odborné semináře pro venkovský prostor Plzeňského kraje“, který byl podpořen z prostředků Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Publikace je určena jako studijní materiál pro účastníky tří seminářů, které v rámci tohoto projektu proběhnou.

Tomáš Svoboda

Centrum pro komunitní práci

Pole Šťovíku energetického (foto: Cyril Kozák)

MĚŇANY

Tam, kde topí společně

Měňany jsou malá obec, která leží ve Středočeském kraji nedaleko známých Koněpruských jeskyní. Hlavním důvodem, proč je tato obec zařazena do této publikace, je obecní výtopna na biomasu, která v této téměř třísethlavé obci již od topné sezóny 2007–2008 funguje. V současné době je na tuto výtopnu napojeno zhruba sedmdesát místních domů. Cílem tohoto textu bude vystopovat genezi celého projektu obecní výtopny. Smyslem textu pak bude, společně s představiteli této obce (starostkou Stanislavou Sotlovou a místostarostou Josefem Doušou), získat odpovědi na otázku, jaký je vhodný postup při realizaci projektů takového významu. Předmětem rozhovoru nebude pouze technická přesvědčivost projektu, ale také přesvědčivost sociální, tedy způsob, jak takový projekt v malé venkovské obci prosadit a následně úspěšně realizovat.

JAK TO VŠECHNO ZAČALO?

Hlavním iniciátorem projektu obecní výtopny na biomasu byl zhruba před sedmi lety tehdejší starosta (v současné době místostarosta) a místní sedlák Josef Douša, který obdobný způsob vytápění obce viděl v televizních reportážích ze skandinávských zemí. Problematika vytápění na biomasu začala pana starostu zajímat, a tak začal hledat možnosti jejího využití ve své obci. V této době již i v České republice existovaly obce, které obecní výtopnu měly. A tak se pan Douša postupně seznámil s výtopnami v Kardašově Řečici, Deštné či ve Starém Městě pod Landštejnem. Následně Josef Douša představil svůj záměr zastupitelstvu obce a pro lepší ilustraci tohoto záměru zorganizoval pro zastupitelstvo i další obyvatele Měňan exkurzi do výše uvedených obcí. Nicméně přesvědčování občanů obce i zastupitelů, aby dali projektu zelenou, trvalo ještě další dva roky. Nejprve bylo nutné všem vysvětlit, co vlastně biomasa je. Zároveň bylo nutné vyvrátit obavu, že lidé budou muset hradit náklady spojené s novým zdrojem tepla, a také strach, že se obci nepovede sehnat dostatečné množství paliva, aby byla celá topná sezona zajištěna.

Názory a připomínky obyvatel obce k obecní výtopně na biomasu získalo zastupitelstvo prostřednictvím anketního šetření, kterého se zúčastnila celá obec. Z tohoto šetření vyplynulo, že drtivá většina obyvatel obce je pro instalaci obecní výtopny. Hlavním činitelem, který místní obyvatele přesvědčil k podpoře projektu, byla podle paní starostky instalace rozvodů a výměníků do všech připojených domů zdarma. Podle stávající starostky i místostarosty by v případě, že by si výměník a rozvody museli lidé hradit ze svých zdrojů, nejspíš celý projekt v rámci anketního šetření podporovala méně než polovina obyvatel obce. S občany, kteří v anketě vznesli připo-

mínky či dotazy, se následně jednalo individuálně tak, aby se přešlo možným dezinterpretacím jednotlivých kroků stavby a provozu výtopny.

Výsledkem těchto akcí, jejichž cílem bylo seznámit obyvatele Měňan s výhodami i nevýhodami obecní výtopny na biomasu, bylo kladné rozhodnutí a zapojení takřka všech domácností obce do projektu. V konkrétních číslech to znamená, že na obecní výtopnu je napojeno sedmdesát domů. Pouze pět domů z obce má jiný zdroj tepla.

Obecní výtopna na biomasu v Měňanech (foto Cyril Kozák)

ŽIVOT S VÝTOPNOU

Odpovědnost za provoz výtopny má kotelník, jehož pracovní úvazek činí dvě hodiny denně. Pokud vše probíhá bez komplikací, je tento úvazek dostatečný. Za veškerou další činnost nad rámec tohoto úvazku (čištění kotlů, odstraňování provozních poruch apod.) je kotelník placen úkolově. Za administrativní zajištění chodu výtopny je zodpovědná účetní, která zároveň působí i na obecním úřadě. Přesný čas, který účetní zabere

výtopna, nelze přesně určit, neboť obecní záležitosti a záležitosti výtopny se často prolínají. K balíku aktivit v souvislosti s výtopnou také patří obhospodařování polí s energetickým šfovíkem, který je vysazen na obecních pozemcích. O tyto pozemky se stará místostarosta obce. Náklady, které v souvislosti s touto činností vzniknou jsou hrazeny z dotací. Hlavním úkolem vedle zajištění provozu výtopny je obstarávat a zpracovávat dostatečné zásoby paliva, které obec získává z následujících zdrojů:

1. Rumex OK 2 (šfovík Uteuš nebo energetický šfovík)¹

Tento hybridní šfovík byl vyšlechtěn na začátku devadesátých let minulého století v Národní botanické zahradě N. N. Brožka na Ukrajině. Jako zdroj paliva pro výtopnu na biomasu má několik velmi výhodných vlastností:

- má vysokou výhřevnost,
- je vytrvalý a lze ho tedy využívat i 15–20 let,
- dozrává již koncem července, kdy se sklízí, takže jde z pole před žněmi a neblokuje tak síly a mechanizaci na další polní práce,
- sklizeň v suchém stavu nevyžaduje nákladné dosušování,
- ke sklizni lze využít veškerou zemědělskou mechanizaci, která je běžně k dispozici v každém zemědělském podniku,
- má vysokou teplotu tavitelnosti popele, takže se při spalování v kotli nespéká, což se stává při spalování slámy,
- vytrvalý porost plodiny Uteuša působí protierozně, obdobně jako trvalé travní porosty,
- polní kultura zajistí celoročně pozemek zarostlý vegetací, protože po červencové sklizni začne rychle obrůstat a pole je opět zelené, takže působí přímo ekologicky,
- podzimní nárůst zelené hmoty lze úspěšně využít ke krmení hospodářských zvířat, neboť má vysokou krmnou hodnotu, nebo dále pro energii, a to jako přídatek do fermentoru při výrobě bioplynu,
- má hluboký kořenový systém, který může čerpat vláhu z větších hloubek, a proto trpí méně přísušky než ostatní mělce kořenící plodiny,
- při zakládání porostů plodiny Uteuša není třeba vyjímat půdu z kategorie zemědělské půdy jako je tomu v případě zakládání plantáží rychle rostoucích dřevin,
- po zrušení porostů energetického šfovíku lze porost jednoduše zaorat a je možné hned začít pěstovat kteroukoliv zemědělskou plodinu.

¹ Pro popis vlastností rostliny byl využit zdroj: Vlasta Petříková: www.enviweb.cz

V rámci obce Měňany je tato rostlina vysazena na 14 ha obecních pozemků, o které se stará, jak již bylo výše uvedeno, místostarosta obce. Kdyby chtěla obec stoprocentně zabezpečit topnou sezonu touto rostlinou, bylo by nutné ji pěstovat na cca 50 ha.

2. Spadané dřevo z obecních lesů

Sběr spadaného dřeva zajišťuje brigádnicky místní myslivecké sdružení, které tak kompenzuje využívání obecních lesů jako honitby. Sběr dřeva pro potřeby výtopy je také možnou pracovní příležitostí pro místní obyvatele, kteří si při brigádě mohou vydělat 80 Kč/hod. Sebrané dřevo je následně zpracováno štěpkovačem. V současné době štěpkuje dřevo externí dodavatel, ale zastupitelstvo obce hledá možné finanční zdroje na pořízení obecního štěpkovače.

Sklad štěpky pro obecní výtopy v Měňanech (foto: Cyril Kozák)

3. Odpad, který vzniká při zpracování dřeva na pile

Třetím zdrojem, který obec Měňany využívá pro pokrytí topné sezony, jsou kůra a piliny, které vznikají jako odpadní materiál při zpracování dřeva na pile. V současné době spolupracuje obec se dvěma subjekty, které jim tento materiál dodávají.

Samotní uživatelé výtopny, tedy obyvatelé Měňan, jsou podle mínění představitelů obce s výtopnou spokojeni. Pouze občas se vyskytnou problémy s chybným používáním ovladačů vytápění v jednotlivých domech, což řeší obec individuálními konzultacemi s jejich uživateli. Obec uvažuje i o tvorbě jednoduchých manuálů, které by uživatelům umožnily bezproblémovou manipulaci s ovládáním topení. Negativní reakce také vyvolávají občasné poruchy výtopny, které jsou v drtivé většině případů spojeny s ucpáním kotlů v důsledku nekvalitního paliva. Čištění kotlů pak trvá zhruba půl dne, což zejména při nízkých teplotách může způsobit obyvatelům obce komplikace. Celkové náklady na provoz obecní výtopny v Měňanech se pohybují podle odhadu paní starostky kolem 100 000 Kč/rok, které se pokryjí z výnosů. Z výnosů se dále hradí také prvotní investice. Až bude prvotní investice uhrazena, půjde zisk do obecního rozpočtu obce.

POZITIVNÍ A NEGATIVNÍ DOPADY PROJEKTU

V první řadě je nutné zmínit, že projekt obecní výtopny na biomasu je finančně udržitelný a konkurenceschopný. Udržitelnost projektu dokazuje fakt, že náklady na roční provoz výtopny se pohybují zhruba okolo částky 100 000 Kč/rok, což je částka, kterou obec bez problémů uhradí z výnosů plateb občanů za využívání výtopny (poplatky za topení a teplou vodu). Z výnosů se dále umořuje prvotní investice, která byla využita pro realizaci projektu. Až bude tato investice umořena, budou zisky z provozu výtopny využity na další projekty obce a také na případnou modernizaci výtopny. Konkurenceschopnost projektu vidí představitelé obce zejména v cenách surovin, které se v České republice využívají jako zdroje vytápění obytných objektů (uhlí, plyn, dřevo). V současné době platí obyvatelé zhruba o 50 % méně, než kdyby využívali k vytápění plyn, a cca o 30 % méně, než kdyby využívali uhlí.²

Druhým pozitivem, který projekt přinesl, je zlepšení životního prostředí obce. Každý, kdo žije na venkově, zejména v obcích, které se nacházejí v údolích, určitě ví, jakým způsobem dokáže znečistit vzduch kouř, který vzniká díky tomu, že se v důsledku vytápění obydlí spalují materiály, které vylučují pro člověka škodlivé i nebezpečné látky. Před tím, než v Měňanech začala fungovat obecní výtopna, bylo pro obec charakteristické, že zejména v podzimních měsících a bezvětrných dnech dýchali místní

² Vzhledem ke změnám cen paliv jsou tyto odhady pouze orientační, nicméně naprosto jasně ukazují finanční výhodnost vytápění z obnovitelných zdrojů energie.

obyvatelé vzduch, který byl kvůli spalování nekvalitního topiva lidskému zdraví velmi škodlivý. Výtopna tento problém eliminovala a životní prostředí obce se tím výrazně zlepšilo.

Dalším pozitivem projektu je zvýšení kvality bydlení v obci. Před realizací projektu se každá domácnost v obci musela postarat o to, aby měla dostatečné množství topiva na zimu (obec Měňany nebyla plynofikována). V současné době tato starost odpadá. Obecní výtopna poskytuje obyvatelům obce obdobný standard, jako ústřední topení ve městech. I když jsou obyvatelé mimo svá obydlí, mohou si nastavit čas, kdy se má topení spustit, a tudíž nemusejí v zimě přicházet do studených místností. Ovladatelnost zařízení, které jsou instalována na regulaci tepla v domech, je poměrně jednoduchá a případné nejasnosti či problémy lze řešit s obsluhou výtopny.

V rámci negativních dopadů projektu je nutné zmínit dvě věci. První z nich je vysoká prvotní investice obce do realizace projektu. Realizace projektu začala v době, kdy v rámci ČR nebylo ještě příliš velké povědomí o možnostech podpory při realizaci vytápění z obnovitelných zdrojů. Místní samospráva tedy realizaci projektu financovala prostřednictvím úvěru a dotačních zdrojů s velkou finanční spoluúčastí žadatele, což byla pro třetířadovou obec velká finanční zátěž. I když je projekt v rámci své provozní fáze naprosto finančně soběstačný a udržitelný, bude obec bohužel ještě poměrně dlouhou dobu prvotní investici ze zisků výtopny splácet. Podle názorů paní starostky je v současné době situace naprosto odlišná a není nutné projekt obdobného rozsahu řešit pouze prostřednictvím úvěru. Programy Evropské unie i národní programy nabízejí v rámci programovacího období 2007–2013 možnosti realizace podobných projektů prostřednictvím dotací. Podle paní starostky tedy není příklad Měňan z hlediska financování projektu vhodný k následování, protože díky stávajícím možnostem lze obdobný projekt realizovat s daleko menší finanční spoluúčastí.

Druhý problém částečně vychází z předchozího. Vzhledem k tomu, že je v současném programovacím období využívání obnovitelných zdrojů energie podporováno prostřednictvím evropských i národních dotačních zdrojů, je realizováno obcemi i soukromíky více obdobných projektů, a tudíž se i zvyšuje poptávka po palivu. Podle pana místostarosty je v současné době dokonce větší poptávka po palivovém dřevě než po řezivu. Komplikací při získávání palivového dřeva může být pro malé obce z Plzeňského či Středočeského kraje také projekt Plzeňské teplárenské, která uvádí do provozu výtopnu na obnovitelné zdroje v Plzni. Rozsah území, kde bude město Plzeň poptávat palivové dřevo, je zhruba 80 km každým směrem od města. V rámci obce Měňany se tento konkurenční tlak začíná

projevovat již v současné době, neboť Plzeňská teplárenská využívá dřevo z pily v sousední obci. Nicméně paní starostka tento problém nevidí jako neřešitelný. Díky polím, která jsou osázena šfovíkem (v budoucnu jich bude přibývat), a palivovému dřevu z obecních lesů je obec v současné době schopna zajistit velké množství paliva z vlastních zdrojů. Zbytek paliva, který bude muset získat od externích dodavatelů, není tak velký, aby ho každoročně obec nezajistila.

ZÁVĚR

Pro závěrečné celkové zamyšlení nad projektem obecní výtopy na biomasu dostanou prostor opět zástupci samosprávy obce Měňany. Podle paní starostky je výtopy na biomasu projektem, který je dlouhodobě finančně udržitelný a konkurenceschopný. Státní i evropská podpora obecních projektů na vytápění biomasou je, podle paní starostky, ekologicky i ekonomicky výhodnější než podpora soukromých projektů bytových domů na využití ekologicky šetrných forem vytápění, které je v současné době podporováno z programu Zelená úsporám. Podporou soukromníků se nikdy nedosáhne tak čistého a zdravého ovzduší, jako v případě obecní výtopy, protože malé kotle nemají tak dokonalé spalování a také často soukromníci nemají k dispozici kvalitní palivo. Velké kotle obecních výtopen mají také větší účinnost. Aby soukromník takové účinnosti dosáhl, je nutné, aby do kotle investoval částku v rozmezí 100 000–200 000 Kč. I když z programu Zelená úsporám dostanou soukromníci dotaci na polovinu této částky, tak finanční spoluúčast žadatele (50 000–100 000 Kč) je stále dost vysoká a mnoho lidí si takovou investici rozmyslí. V případě obecní výtopy obec od svých obyvatel žádnou prvotní investici nevyžaduje, a naopak díky výtopyně zůstanou peníze vynaložené za vytápění domácností v obecním rozpočtu a mohou se díky nim realizovat i další projekty, které budou mít pozitivní dopad na obec i celý region.

Prodej Těchonické medolády (foto: Vavaky)

MEDOLÁDA Z TĚCHONIC

Příběh jednoho lokálního produktu

Druhá kapitola tohoto sborníku bude věnována problematice lokálních výrobců, ale hlavně lokálních výrobců, tedy lidí, kteří se snaží podnikat v malých venkovských obcích a kteří pro realizaci svých záměrů využívají více či méně místní materiální a personální zdroje, resp. podmínky. Místní podnikání a lokální výroba jsou, podle většiny krajských i národních strategických dokumentů, jedním z hlavních činitelů, kteří mají v blízké budoucnosti zajistit dlouhodobou ekonomickou udržitelnost českého venkova. Cílem tohoto textu je zjistit, jaké jsou stávající podmínky lokálních výrobců a místních podnikatelů, a s jakými problémy se potýkají.

Stěžejními hrdiny tohoto příběhu budou členové občanského sdružení Vaváky, kteří již od roku 2006 prodávají na různých jarmarcích produkt s názvem Těchonická medoláda. Jak již je z názvu produktu patrné, sdružení sídlí a působí v obci Těchonice. Těchonice se nachází v okrese Klatovy a jsou místní částí obce Nalžovské Hory. V této obci založilo několik místních lidí občanské sdružení, kterému dali název Vaváky.³ Sdružení vzniklo v roce 2001 a jeho cílem je oživení venkova pomocí konkrétních aktivit v konkrétním místě. V rámci svých aktivit se členové sdružení snaží vytvářet příležitosti pro rozhodování místních lidí v záležitostech své obce a rozvíjet společenský a hospodářský život v obci. Mezi hlavní aktivity sdružení patří:

- záchrana těchonických obecních pastvin, tzv. drah,⁴
- revitalizace těchonické návsi
- výroba a prodej Těchonické medolády

Za projekt Šance pro draha sdružení Vaváky obdrželo mimo jiné národní cenu European Heritage Awards za rok 2006 (cenu udělovala evropská asociace nadací Partnerství pro udržitelný rozvoj) a v roce 2008 i zvláštní

³ Vavák je výraz užitý Petrem Chelčickým pro odlehlou, bohem zapomenutou obec („díru“, „Zapadákov“), původně šlo o staročeské pojmenování ženského pohlavního orgánu (cit. z www.sanceprodraha.cz).

⁴ Draha (dráhy, dražky) jsou starobylé obecní pastviny, které bývaly u každé vsi. Dobytek tu lidem pásal obecní pastýři, kterého nájímala a platila obec. Tato společná pastva fungovala někde ještě v polovině 20. století. Převážně však zanikla již ve století devatenáctém, kdy jsou nepotřebné pastoušky přeměňovány na chudobince (někde i na školy) a nepotřebná draha jsou nejčastěji zalesňována (cit. z www.sanceprodraha.cz). I přes tuto skutečnost v obci Těchonice přetrvala draha až do současnosti. Sdružení Vaváky má tyto pozemky v pronájmu a v současné době je využívá k jejich původnímu účelu, tedy k pasení dobytka.

cenu v soutěži Žihadlo (soutěž o nejlepší českou tzv. sociální reklamu) za internetové stránky projektu www.sanceprodraha.cz. Jak již bylo výše uvedeno, jednou z aktivit sdružení je výroba a prodej Těchonické medolády. Hlavním cílem tohoto článku bude právě na příkladu Těchonické medolády zmapovat a popsat problematiku výroby lokálních výrobků na českém venkově. Průvodcem problematikou v rámci tohoto článku bude Jiří Koreš, který patří mezi zakládající členy sdružení a v současné době je jeho výkonným ředitelem.

PROČ ZROVNA MEDOLÁDA?

První várka medolády se objevila na vánočních trzích roku 2006. Nicméně nápad vyrábět a prodávat medoládu napadl členy sdružení Vaváky již v létě téhož roku, když se rozhodli pořídit si na pronajatá draha (viz. předchozí podkapitola) včely. „Mrzelo nás, že v Těchonických už žádní včelaři v podstatě nejsou,“ vypráví Jiří Koreš. Ještě než si sdružení včely pořídilo, již plánovalo, co vlastně bude dělat se získaným medem. Vzhledem k tomu, že někteří z členů sdružení měli zkušenosti s jeho prodejem, věděli, že v této oblasti panuje velká konkurence. Sdružení tudíž hledalo možnosti, jak získat na tomto trhu nějakou konkurenční výhodu. „Nakonec jsme si vzpomněli na Nutelu (čokoládovou pomazánku s ořechy),“ pokračuje Jiří Koreš, „a tak nás napadlo do medu přidat nějakou další ingredienci, která by mu dodala jinou atraktivní chuť. A tak vznikla medoláda. Prvním prototypem byla medoláda švestková. Jelikož to bylo v létě, kdy švestky ještě nebyly, tak jsme do medu přidali švestková povidla. Hotový produkt jsme pak zkusmo prodávali o demiěře představení těchonických ochotníků a mělo to docela úspěch.“ Tento úspěch členy sdružení navnadil a ti začali hledat možnosti, jak začít s medoládou podnikat.

PROBLÉMY PŘI ZAHÁJENÍ PODNIKÁNÍ

Během několika dalších týdnů a měsíců se povedlo Vavákům vyvinout několik dalších receptů medolády, a tak zbývalo „pouze“ odpovědět na otázky „Kde medoládu vyrábět?“ a „Kde získat kapitál na rozjezd podnikání?“ Obě tyto otázky byly pro úspěch celého projektu naprosto zásadní a lze říci, že se s nimi sdružení potýká až do současnosti.

Plnění medolády ve Frutaně (foto: Vavaky)

1. KDE MEDOLÁDU VYRÁBĚT?

Hned na začátku plánování odpadla možnost, že by si sdružení zařídilo vlastní provozovnu na výrobu medolády. Vybavení provozovny podle požadovaných hygienických standardů by stálo velké množství peněz, které sdružení nemělo. Nemělo také k dispozici žádné prostory, kde by se dala provozovna zřídit. Navíc jen výrobou medolády by se taková provozovna efektivně nevytížila. Řešení tohoto problému se našlo ve městě Blatná, kde má sídlo i provozovna Frutana s.r.o., což je společnost, která se zabývá výrobou ovocných džemů a ovocných náplní. Členové sdružení firmu oslovili. *„Jednání bylo zajímavé. Pro jednatele firmy bylo třeba naprosto nepředstavitelné, že by někdo uspěl tím, že bude prodávat potravinářský výrobek pouze z opravdových surovin, tedy bez přídavných látek (zahušťovadel, aromat a podobně), které produkt výrazně zlevňují. My jsme přídavné látky nechtěli a ani v současnosti nechceme, takže prodejní cena, která nám umožní mít alespoň nějaký zisk, je zhruba 90–100 korun, což byla podle*

pana jednatele (Frutany s.r.o.) cena, za kterou není možné medoládu v Čechách prodat,“ vzpomíná Jiří Koreš. Nicméně i přes tyto pochybnosti byla spolupráce s Frutanou uzavřena a před Vánoce roku 2006 mohlo sdružení začít s prodejem. Celá první várka (přes 6 000 skleniček), kterou Frutana namíchala, byla během Vánoc prodaná. „To vedení Frutany přesvědčilo, od té doby spolupracujeme a je třeba zdůraznit, že ve velmi přátelském duchu. Ve Frutaně se medoláda nejen míchá a balí, ale také skladuje.“

2. KDE SEHNAT KAPITÁL?

Počáteční kapitál, se kterým sdružení podnikání nastartovalo, bylo cca 250 000 Kč. Tuto částku si sdružení půjčilo od svých členů. Peníze padly na výrobu a nákup medu, neboť sdružení v té době ještě žádný vlastní nemělo. *„Med jsme tehdy získali od včelaře z Vysočiny, od kterého jsme měli včely, a který zároveň provozuje výkup medu. V rámci Plzeňského kraje jsme neznali subjekt, který by nám rychle dodal kvalitní med v množství, které jsme potřebovali,“* vysvětluje Jiří Koreš, proč sdružení nenakoupilo med v regionu. Ušetřit další náklady rozjezdu podnikání pomohla opět Frutana. Po prvním úspěšném prodeji medolády na Vánoce roku 2006 se vedení firmy přesvědčilo, že tento projekt je udržitelný a spolupráce mezi oběma subjekty se začala dále rozvíjet. Frutana dala k dispozici skleničky, které v provozovně měla na skladě a za své prostředky začala nakupovat další suroviny, které byly pro výrobu medolády třeba. S platbou za tyto služby je pak Frutana ochotná vždy počkat až do té doby, než sdružení prodá dostatečné množství medolády a je schopno ze zisků všechny náklady spojené s výrobou uhradit.

JAK JE TO DNES?

A s jakou perspektivou vstupuje sdružení do pátého roku své podnikatelské činnosti? V současné době se vyjma Frutany na výrobě a prodeji medolády podílí tři lidé. Jeden člověk má na starosti především manažerské a administrativní úkoly (nákup surovin, spolupráci s Frutanou, velkoobchodní prodej, ekonomiku apod.) a dva lidé zajišťují přímý prodej. Tito lidé vedle medolády prodávají i své produkty (palačinky, medovinu aj.) a dostávají provizi za každou prodanou skleničku. Obecně lze říci, že medoláda generuje zhruba třetinu ročních příjmů všech tří zúčastněných osob. Pro Frutanu není podnikání sdružení nijak zvlášť ekonomicky zajímavé, neboť Vaváky platí ročně za její služby zhruba 250 000–300 000 Kč, což tvoří pouze zlomek celkového obrátu této firmy.

Nicméně lze říci, že partnerství, které si sdružení nastavilo s dodavatelem medu i Frutanou, funguje v současnosti bez nějakých větších problémů. A sdružení hledá další cesty, jak svůj produkt ještě více zkvalitnit a výrobu stabilizovat. „Při nákupu ingrediencí preferujeme kvalitu,“ říká Jiří Koreš, „poslední dva roky dáváme do medolády třeba vynikající rozinky a mandle z bioprodukce, což nikde neanoncujeme. Teď uvažujeme o férovém (Fair Trade) kakau. Také jsme v poslední době rozšířili portfolio dodavatelů dobřého medu. Byť pořád žádný z nich není z regionu.“

Kvalita medolády jde tedy díky získaným zkušenostem neustále nahoru, nicméně nejpalčivějším problémem jsou stále peníze. Současný hrubý zisk sdružení z prodeje medolády je cca 10% z obrátu, což je podle Jiřího Koreše dlouhodobě neudržitelné. Hranice udržitelnosti je podle jeho názoru tak okolo 30%. Za současného stavu sdružení chybí prostředky nejen na inovace, ale i na běžný provoz. „Například bychom rádi přešli na jiný typ obalu, což by si vyžádalo investici cca 100 000 Kč. Jenže to by nám na konci roku muselo zbývat aspoň 250 000 Kč, protože 150 000 Kč padne hned do výroby, protože na konci roku jsme vyprodání. My však končíme rok patnáct dvacet tisíc, letos možná padesát tisíc, v plusu, takže až do léta jedeme na dluh. O nějakých novotách si tak můžeme nechat zdát,“ říká Jiří Koreš. „Tohle naše podnikání má spíše příděch fandovství než čehokoliv jiného. Kdybychom fungovali jako klasická firma, tak už jsme to dávno zabalili,“ dodává Koreš.

Na základě těchto faktů se nabízí úvaha, jestli tedy medoládu nezdražit, a tím i zvýšit zisk na výše uvedených 30%. Nicméně podle Jiřího Koreše by zvýšení prodejní ceny medolády vyšší zisk nejspíše nepřineslo. Sdružení se snaží cenu medolády udržet pod hranicí 100 Kč. Pokud by tuto hranici překročili, je podle Koreše možné, že velmi markantně klesne i prodej medolády, a vyšších výdělků stejně nedosáhnou. „Zatím zdražovat nechceme, nicméně si myslím, že se tomu v budoucnosti nejspíš nevyhneme. Medoládu chceme dělat pouze z pravých surovin a nechceme do ní přidávat žádné přísady. A to samozřejmě něco stojí. Určitě nás velmi těší pozitivní ohlasy lidí, nicméně tu ekonomickou stránku věci ignorovat prostě nemůžeme,“ uzavírá toto téma Jiří Koreš.

ZÁVĚR – PARTNERSTVÍ JAKO LOGICKÝ NÁSTROJ LOKÁLNÍCH VÝROBCŮ

Celý tento text popisuje fakt, že pokud chce někdo na venkově vytvořit fungující firmu, která bude produkovat kvalitní lokální výrobky, musí mít kapitál na prvotní investice. Pokud tento kapitál nemá, musí hledat jiné cesty, jak svůj projekt realizovat. Sdružení Vaváky vytvořilo relativně stabilní síť partnerských subjektů, díky které mohou již pátým rokem vyrábět a prodávat svou medoládu. Nejpodstatnější složkou tohoto partnerství je Frutana, která disponuje prostory a vybavením potřebným k výrobě medolády. *„Frutana není žádná gigantická fabrika a sama to nemá jednoduché. Možná proto jsme jim byli od počátku sympatičtí,“* myslí si Jiří Koreš, *„u fabriky typu Hamé by nás asi hnali, pokud bychom nechtěli namíchat zrovna milion skleniček medolády. Naše spolupráce s Frutanou je ale velmi dobrá a vždycky se dohodneme. V případě nějakého problému jsou s námi solidární a snaží se nám vyjít vstříc,“* dodává Koreš. Druhou složku partnerství tvoří dodavatelé medu. I tito dodavatelé vychází sdružení vstříc, např. v případě, že nejsou schopni okamžitě platit. *„Pro nás je nejvýhodnější platit med až koncem roku, tedy v době, kdy máme největší tržby, ale pro výrobu potřebujeme med hned z jara. Náš dosavadní největší dodavatel byl natolik vstřícný, že nám med dodal počátkem roku a my mu ho platili až v prosinci. Cena, kterou jsme mu pak zaplatili, byla sice o něco vyšší, než kdybychom ho uhradili hned, ale jen díky tomu můžeme fungovat. Je to takový atypický úvěr, protože ten klasický nám nikdo nedá,“* říká k tomu Jiří Koreš. Poslední složkou partnerství jsou oba společníci zodpovědní za prodej medolády. Nejde sice o klasické partnery, spíše o společníky, protože jsou oba členy sdružení Vaváky, s medoládou jsou spojeni od prvopočátku a podílí se na veškerém důležitém rozhodování, ale jak již bylo uvedeno, prodávají na akcích medoládu vedle vlastního zboží. Sdružení tak poskytují nezbytné logistické zázemí jako jsou auta, stánky, příp. brigádníci. *„Mají provizi za každou prodanou skleničku, nicméně i jim ji vyplácíme až na konci roku. To nám také významně pomáhá,“* říká Koreš, čímž uzavírá popis struktury, která se vytvořila kolem produkce a prodeje jednoho regionálního produktu.

Výše uvedené skutečnosti potvrzují, že partnerství vytvořená pro realizaci konkrétního projektu mají smysl a mohou se stát účinným nástrojem udržitelného rozvoje venkovských regionů. Tuto skutečnost trochu kalí fakt, že krajská obecní samospráva se k činnosti sdružení staví spíše lhostejně. *„Plzeňský kraj jsme jednou požádali o dotaci na webové stránky o medoládě, které měly fungovat i jako e-shop. Chtěli jsme ve spolupráci s jednou z nejlepších domácích internetových agentur udělat špičkový web, takže*

náklady se pohybovaly kolem 100 000 Kč a kraj nám poskytl dotaci 10 000 Kč. Zbytek jsme nedokázali dát dohromady, tak jsme nakonec peníze vrátili. Místní akční skupina o nás také zájem zrovna neměla. Místní akční skupinu u nás založili jako zájmové sdružení právnických osob, což je uzavřená, a podle mě pro Místní akční skupinu zcela nevhodná struktura. Když jsme nemohli být členové Místní akční skupiny, tak jsme projevíli zájem aspoň o účast v některých pracovních skupinách, které Místní akční skupina organizovala. Ale ani nás nikdy na žádné jednání nepozvali,” říká k tomu Jiří Koreš. Podle něj je problémem všech těchto partnerství (mikroregion, Místní akční skupina), že jejich vznik je provázán s dotačními zdroji. Díky tomu jsou tyto partnerské struktury tvořeny shora a uměle, ne na základě skutečné potřeby. „Naše partnerství s Frutanou je založeno na praktické bázi a řeší konkrétní problém. To mi u mikroregionu i MAS chybí. Bral bych to, kdyby tato partnerství (mikroregiony, MAS) vznikala bez dotací, pouze z potřeby se spojit, společně si pomoci, řešit konkrétní problémy, nebo získat silnější vyjednávací pozici,” uzavírá své vyprávění Jiří Koreš. Dotační možnosti spíše zprofanují a rozmělní původně dobré myšlenky a ideje, které za vznikem obdobných partnerských struktur stojí.

Nezbývá tedy nic jiného, než věřit, že krajské, ale i obecní samosprávy a státní správa začnou lépe reagovat na potřeby místních podnikatelů a lokálních výrobců a začnou tak efektivněji naplňovat cíle, které jsou mimo jiné deklarovány i v rámci strategických krajských i národních dokumentů týkajících se venkovského prostoru (rozvoj drobného, malého a středního podnikání na venkově). Třeba přispěje k naplnění tohoto cíle i tento příběh o jednom lokálním produktu – Těchonické medoládě.

Varhany z kostela sv. Jana Křtitele (foto: Bart)

ZÁCHRANA „ÚTERSÝCH“ VARHAN

ÚVOD – PROČ A JAK VZNIKL BART

Třetí text této publikace bude věnován problematice venkovských neziskových organizací. Stejně jako v předchozích článcích, tak i zde bude řešená problematika popisována z perspektivy jednoho vybraného subjektu. V tomto případě bylo vybráno občanské sdružení Bart, které od roku 2000 působí v obci Úterý na Tachovsku. Hlavním důvodem založení tohoto sdružení a zároveň i jeho hlavním cílem se stala oprava varhan v kostele sv. Jana Křtitele v obci Úterý.

Úterské varhany jsou movitou kulturní památkou a pocházejí z období vrcholného baroka, patrně z let 1700–1720⁵. Nicméně v roce 2000 se varhany nacházely ve velmi špatném technickém stavu a pro jejich záchranu byla nutná komplexní rekonstrukce, jejíž náklady by se vyšplhaly na cca 4 miliony korun. I přes tuto velkou částku se nenechali členové sdružení Bart odradit a v roce 2000 začali rozvíjet aktivity, jejichž cílem bylo sehnat výše uvedenou sumu a varhany v kostele sv. Jana Křtitele zachránit. V roce 2006 se sdružení naskytla šance zapojit se do projektu „Obnova vybraných sakrálních památek regionu Český Západ“, který připravovala Místní akční skupina Český Západ – Místní partnerství. Cílem tohoto projektu bylo získat finanční prostředky na rekonstrukci zdevastovaných sakrálních kulturních památek v regionech Střibrska, Konstantinolázeňska a Plánska. Projekt byl schválen k financování z Finančních mechanismů Norska (2004–2009), což je dotační program, kterým Norsko přispívá prostřednictvím grantů ekonomicky slabším zemím Evropské unie, mimo jiné i v oblasti ochrany a obnovy kulturního dědictví. Díky tomuto projektu má sdružení Bart možnost komplexní rekonstrukci varhan realizovat a zachránit tak významnou regionální památku i pro další generace. Cílem tohoto textu bude popis vývoje záchrany a obnovy památky v malé venkovské obci, za kterým stojí členové sdružení Bart. Průvodci tohoto příběhu budou dělat manželé Ida a Tomáš Kaiserovi, kteří jsou jedni z osmi členů tohoto sdružení.

NEŽ PŘIŠLI „NOROVÉ“, ANEB KDYŽ VARHANY OPRAVUJE „NÁPLAVA“

Sdružení Bart vzniklo krátce poté, co se manželé Kaiserovi přistěhovali do Úterý. Hlavním iniciátorem vzniku sdružení byl Petr Strádal, tehdejší člen obecního zastupitelstva a místní patriot. Vrcholem prvního roku

⁵ Citováno z www.osbart.wz.cz

existence sdružení byla výstava fotografií úterských domů, které dnes již nestojí, nebo po rekonstrukci vypadají jinak. „*Pojali jsme to ve velkém stylu, udělali vernisáž a pozvali jsme starostu. Přišlo i docela dost lidí a starosta se k naší činnosti vlastně i po roce poprvé vyjádřil ve stylu, že naší činnost vítá. Jinak naše činnost narážela spíše na nezáměr místních. Lidé nás moc nebrali, neboť jsme vnímání jako přistěhovalci. Petr Strádal je sice místní, ale on zde má takovou zvláštní pozici, což nám na popularitě také moc nepřidalo,*“ začínají vyprávět manželé Kaiserovi. Navzdory tomu vyhodnotilo sdružení výstavu jako úspěšnou a začalo obdobné výstavy na různá témata pořádat každoročně v otevřené farské zahradě. Prodejní výstavy a kavárna, která byla k těmto výstavám každoročně otevřena, byly hlavním finančním zdrojem sdružení. Prostřednictvím těchto aktivit vznikl první „balík“ peněz, který byl určený na rekonstrukci varhan.

Prodejní výstava na faře 2008 (foto: Bart)

Kalendář pro sympatizanty sdružení (foto: Bart)

Další významnou aktivitou sdružení Bart je každoroční vydávání kalendáře. „*Místní lidé si zakládají na tom, že mají všechny ročníky tohoto kalendáře. To je vlastně taková jejich forma vyjádření podpory našim aktivitám. Také když pořádáme nějakou kulturní akci v kostele, tak místní dorazí, i když si někdy myslím, že ti lidé přijdou i navzdory tomu, že akci pořádá Bart,*“ myslí si Ida Kaiserová a naznačuje, že vztah s ostatními úterskými obyvateli nemají členové sdružení úplně jednoduchý. „*Například já jsem tady kdysi organizovala sběr šatstva pro diakonii. Vlastně jsem to dělala za obec, která byla původně diakonií oslovena a souhlasila s tím, že tuto sbírku zorganizuje. Akce se povedla, ale když se na obec další rok diakonie znovu obrátila, tak už místostarostka tuto výzvu automaticky směřovala na mě, z vysvětlením,*

že je to přeci akce Barta. Stejně tak to bylo, když jsme zakládali Sdružení přátel školy. Také to bylo vnímáno jako akce Barta, i přes to, že jsme do toho byli zapojeni pouze jako rodiče dětí, kteří místní školu navštěvují. Podle mého názoru se Bart stal místním synonymem pro takovou tu zvláštní partu lidí, která má ve zvyku mluvit otevřeně o obecních záležitostech,“ vypráví Ida Kaiserová. I přesto si oba manželé Kaiserovi myslí, že místní obyvatelé oceňují, co pro obec, resp. pro místní kostel sdružení dělá. „Lidé zde sice do kostela moc nechodí, nicméně si myslím, že kostel chápou jako velmi významnou součást obce, její centrum. Loni jsme v kostele vystavovali jesličky a velmi nás potěšila jedna věc. Na ty jesličky se sem v neděli přišly podívat celé rodiny. Oni to místní chápali jako podstatnou a důležitou věc. Kvůli které je dobré po nedělním obědě uspořádat rodinný výlet a jít se na jesličky podívat,“ vypráví Ida Kaiserová a i na dalším příběhu ilustruje vztah místních ke kostelu i k dalším památkám v obci. „Zajímavá akce se udála v souvislosti s rekonstrukcí křížku podél cesty do osady Vidžín. Sdružení Bart společně s obcí tento křížek rekonstruovalo. Po této opravě proběhlo svěcení křížku. Na této akci se sešlo velké množství lidí z obce a přirozenou cestou se ze svěcení stala májová slavnost v přírodě, kde utilita obce byla spojena v jedno, což vnímali podle mě i všichni ostatní účastníci. Všichni jsme věděli, že je nutné tento křížek opravit, neboť je to nejstarší památka v obci, která tedy přesahuje naše životy. A totéž lze říci i o varhanech. Místní lidé je začínají vnímat jako významnou místní památku, jako určitou historii obce a tudíž i lidé, se kterými se jinak vůbec nebavíme, či se s nimi nestýkáme, nám vyjadřují podporu. Podle mě cítí sounáležitost s tím nástrojem, který je třeba opravit.“

Podle Kaiserových mají místní obyvatelé ke sdružení Bart spíše rezervovaný vztah, který je formovaný zejména tím, že většina z členů sdružení se do Úterý přistěhovala relativně nedávno. I přes to, že jsou „náplava“, snaží se být hybateli místního dění a snaží se vyjadřovat svůj názor na obecní záležitosti, což také není vnímáno ze strany ostatních obyvatel vždy pozitivně. Nicméně si myslí, že v obci panuje obecná shoda v tom, že o místní kulturní památky je nutné se starat a zachovat je pro další generace. Sdružení Bart je pro místní obyvatele jakýmsi garantem toho, že památky v obci budou mít lepší osud, než v uplynulých padesáti letech.

NORSKÉ FONDY POMOHOU ČESKÝM PAMÁTKÁM

Důvod, proč sdružení Bart hledalo možnosti financování rekonstrukce úterských varhan z evropských dotačních zdrojů, popisuje Tomáš Kaiser: *„Každý rok jsme dělali kavárnu a prodejní výstavu a okolo těchto akcí lítalo vždy tak 10 lidí. Výsledkem toho bylo, že jsme na varhany vydělali tak 10 000 Kč. Na základě těchto čísel jsme si spočítali, že tímto tempem bychom na rekonstrukci varhan nevydělali do konce života.“* Sdružení tedy začalo hledat informace o možných dotačních zdrojích na komplexní rekonstrukci varhan. Nicméně zjistili, že vzhledem k tomu, že varhany jsou součástí mobiliáře kostela, není vůbec jednoduché získat žádný dotační titul najít. *„My jsme měli vizi,“* pokračuje Tomáš Kaiser, *„že varhany nebudeme kompletně rekonstruovat, ale že je pouze opravíme. Díky aktivitám sdružení jsme měli našetřených 100 000 Kč a sehnali jsme už i varhanáře, který by opravu provedl. Dokonce i Plzeňský kraj přislíbil dalších 100 000 Kč na dofinancování rekonstrukce, která by prodloužila životnost varhan a zajistila opravu nejhorsích závad zařízení. Ale památkáři nám tento záměr zatrhli se zdůvodněním, že částečná rekonstrukce není vhodná a že povolí pouze rekonstrukci komplexní.“* Díky tomuto rozhodnutí se sdružení dostalo do velmi svízelné situace. Komplexní rekonstrukce varhan by stála cca 4 000 000 Kč, což výrazně přesahovalo možnosti sdružení.

Řešení celé situace se nicméně našlo. Sdružení Bart oslovila Místní akční skupina Český Západ – Místní partnerství s možností zapojit se jako partner do projektu „Obnova vybraných sakrálních památek regionu Český Západ“. Smyslem tohoto projektu bylo sdružit subjekty z řad obcí a neziskových organizací v regionech Konstantinolázeňska, Stříbrska a Plánska, které se zabývají, obdobně jako sdružení Bart, obnovou venkovských sakrálních památek a prostřednictvím dotace z Finančních mechanismů Norska památky, o které se jednotlivá sdružení starala, rekonstruovat, a tím je zachránit pro příští generace. Nositelem tohoto projektu byla Místní akční skupina Český Západ – Místní partnerství a partneři projektu byli vlastníci, resp. nájemci sakrálních památek z výše uvedených regionů. Celkem se do přípravy projektu zapojilo 16 partnerů, kteří chtěli rekonstruovat 19 místních sakrálních památek. Všechny tyto památky byly vyhlášeny kulturní památkou. Jedinou movitou kulturní památkou byly v rámci tohoto projektu právě varhany z Úterý. Ostatní památky byly nemovité. Projekt se zpracovával od června 2006 do listopadu 2006, kdy byl podán v rámci druhé výzvy k předkládání individuálních projektů Finančních mechanismů Norska. Specifikem celého tohoto programu byla velmi dlouhá doba hodnocení jednotlivých předložených projektových žádostí. Hodnocení projektových žádostí se skládalo z následujících etap:

Oslava k rekonstrukci božích muk 2006 (foto: Bart)

1. Posouzení formálních náležitostí a oprávněnosti žádosti (Plzeňský kraj)
2. Hodnocení kvality žádosti (Externí hodnotitelé)
3. Posouzení Národním kontaktním místem (Ministerstvo financí)
4. Konečné rozhodnutí o udělení grantu (Výbor Finančních mechanismů Norska)

V praxi celý tento proces trval bezmála dva roky. V průběhu těchto dvou let byla žádost na základě požadavků implementačních struktur programu různě upravována a doplňována. Takto hodnotili tento zdoluhavý a složitý proces členové občanského sdružení Bart: „Mně osobně přišel celý ten projekt velmi nejistý. Ale to, že to trvalo tak dlouho jsem ani moc nevnímal. Na nás hlavní tíha zpracování projektu neležela. To byla odpovědnost Místní akční skupiny. Pro nás to spíše fungovalo jako jakýsi vír, ve kterém bylo nutno nárazově reagovat na požadavky Místní akční skupiny, potažmo administrátorů programu a věci rychle řešit. Jinak my jsme jednotlivě ty úrovně hodnotícího procesu skoro nevnímali, protože v problematice dotačních zdrojů se prakticky vůbec neorientujeme,“ říká k tomu Tomáš Kaiser. „Tu byrokratickou složitost jsme vnímali jako danost, jako něco temného a složitého, co prostě na té cestě k cíli musíme zvládnout,“ dodává Ida Kaiserová.

Jediným problémem procesu hodnocení žádosti o dotaci na tento projekt ale nebyla jeho délka. Největší problém nastal na jaře roku 2008 na schůzce zástupců žadatele a partnerů projektu se zástupci Ministerstva financí (Národní kontaktní místo Finančních mechanismů Norska). Na této schůzce zformulovali bez předchozího upozornění zástupci Ministerstva financí následující podmínky, na základě jejich splnění bude projekt doporučen Národním kontaktním místem k financování:

1. Z projektu musí být odstraněny památky, které nemohou být z nějakého důvodu komplexně rekonstruovány a prostřednictvím tohoto projektu má být řešena pouze jejich částečná rekonstrukce, která zamezí další devastaci památky. V projektu tedy budou nadále figurovat pouze památky, které lze komplexně opravit v rámci stávajícího rozpočtu projektu.
2. Je třeba změnit nositele projektu. Místní akční skupina Český Západ – Místní partnerství o.s. není podle Ministerstva financí natolik spolehlivý subjekt, aby mohl realizovat takto rozsáhlý projekt. Rizikem je zejména fakt, že sdružení nedisponuje takovým majetkem, aby mohlo uhradit případné škody, které by vznikly špatnou realizací projektu. Z tohoto pohledu je pro Ministerstvo zemědělství vhodným žadatelem některá z obcí, které jsou v projektu zapojeny.

Tyto podmínky vyvolaly u nositele i partnerů projektu velké rozpaky, neboť podle jejich názoru popíraly původní smysl projektu, a to rekonstrukci venkovských památek prostřednictvím principu místního partnerství, tedy spolupráce obcí a neziskových organizací. Podmínky toto partnerství zpochybňovaly tím, že občanský sektor zapojený v projektu, nepovažovaly za důvěryhodný. Zároveň druhá podmínka šla i proti stanoveným podmínkám druhé výzvy Finančních mechanismů Norska, neboť z nich jasně vyplývalo, že občanské sdružení je právní formou, kterou může způsobit žadatel o dotaci mít. Tudíž bylo od Ministerstva financí velmi problematické chtít po žadateli a partnerech změnu nositele projektu, který vlastně vyhovoval všem požadavkům, které v rámci pravidel druhé výzvy daný program na nositele kladl. Nicméně po diskusích v rámci výkonných struktur Místní akční skupiny se realizátor i partneři rozhodli podmínky Ministerstva financí akceptovat a projekt podle nich upravit.

Nositel projektu tedy dále nebyla Místní akční skupina Český západ – Místní partnerství, ale město Stříbro, které původně figurovalo jako jeden z partnerů projektu. Původní počet 16 partnerů a 19 rekonstruovaných památek byl redukován díky první podmínce na pouhé tři partnery a pro-

jekt nadále řešil rekonstrukci pouhých pěti kulturních památek. Jednou z památek, které v projektu i nadále figurovaly, byly úterské varhany. I když na úvodních jednáních jasně zaznělo, že i sdružení Bart je hodnoceno jako rizikový partner. Ostatní partneři z řad neziskového sektoru byli z projektu vyřazeni. „Když jsem viděla na tom jednání s Ministerstvem financí, jaký přístup má ministerstvo, ale i město Stříbro, k občanskému sektoru, tak jsem byla hluboce rozčarována. Přiznám se, že jsem se jejich chováním dokonce cítila uražena. My se dobrovolně snažíme ve svém volném čase šest let zachránit vzácný nástroj a já jsem (jako zástupce neziskové organizace) na jednáních manipulována do pozice přivažku a neziskový sektor je zde brán jako méněcenný partner. Nejvíc ale pro mě bylo šokující, že jsem s tímto názorem na tomto jednání poměrně radikální,“ říká k tomuto problému Ida Kaiserová, „a vlastně nás to celé rozdělilo i uvnitř sdružení. Jedni tvrdili, že tento přístup státní správy je neakceptovatelný a druzí zase se na to celé dívali tak, že máme být rádi, že máme peníze na varhany a celý ten přístup Ministerstva financí prostě skousnout. Podle mě bylo možné, aby se celý neziskový sektor, který byl v projektu zapojen, spojil a bránil se, že není možné měnit žadatele a že není možné aktivity a partnery z řad NNO z projektu jen tak vyškrtnout. Nicméně naše víra byla v tomto malá, takže i reálnost tohoto kroku byla velmi malá,“ dodává k celé této kauze Ida Kaiserová. Podle ní tedy byla celá situace okolo projektu „Obnova sakrálních památek regionu Český Západ“ velkou prohrou občanského sektoru zejména v tom, že se nedokázal bránit nedůvěře státní správy (Ministerstva financí) ve schopnosti jak Místní akční skupiny, tak i sdružení Bart, potažmo i dalších neziskových subjektů, které byly do projektu původně zapojeny. Dále Idu Kaiserovou velmi rozčaroval přístup města Stříbra, které se s přístupem Ministerstva financí fakticky ztotožnilo a sdružení Bart považovalo za nejrizikovějšího partnera konečné verze projektu. „My jsme od Stříbra slyšeli, co si na Vás vezmeme, když se zabijete v autě – kdo převezme vaše závazky v projektu. Jenže takhle to brát podle mě vůbec nejde. My se snažíme opravit památku, kterou zanedbal stát a kterou nemůže opravit církev, které stát nevrátil ukradené majetky, a v Sudetech, ze kterých stát odsunul lidi, kteří se o místní region starali. A my tady teď žijeme a chceme nést svůj díl zodpovědnosti za toto území a přinášíme pot a krev k tomu. Namísto toho, abychom měli rovnoprávné podmínky, tak si na nás každý dovoluje, a tvrdí, že nejsme zodpovědní a musí se o nás starat. Že to tak není, potvrdila sama realizace celého projektu,“ myslí si Ida Kaiserová.

I přes tyto neshody a pochybnosti byl projekt ve své upravené verzi začátkem roku 2009 zahájen.

A JAK JE TO NYNÍ?

Celá tato kauza měla samozřejmě vliv na celý projekt a díky výše uvedenému přístupu Ministerstva financí nebyla v rámci projektu komunikace mezi jednotlivými partnery úplně jednoduchá. Nicméně realizace projektu doposud naprosto vyvrací všechny možné obavy, které administrátor norských fondů vůči neziskovým organizacím zapojeným v projektu měl. „Dnes jsme jako Bart vnímáni všemi zainteresovanými stranami (partneři, nositel projektu, administrátor programu) spíš pozitivně, tedy že máme všechno relativně v pořádku a ta počáteční nedůvěra je věcně neopodstatněná. Je to podle mě hlavně tím, že si od začátku stojíme za svým, máme své aktivity v projektu dobře promyšlené, což se v průběhu jeho realizace potvrdilo. Já jsem si teď na koordinačních schůzkách uvědomila, že ta nekompetence je na naší straně určitě menší, než na straně Stříbra jako stávajícího nositele projektu. Toto mi ohromně pomohlo, protože už jsem z toho projektu byla dost špatná. Při přípravě projektu jsme vždy pouze reagovali na požadavky Místní akční skupiny, která projekt zpracovávala, ale tím, jak se začala připravovat faktická realizace projektu, jsme se dostali do ohniska dění, tedy na všechny ty koordinační schůzky. V tu dobu se mi celý projekt díky všem výše uvedeným komplikacím rozrostl do ohromné složitosti, což se ještě více prohloubilo, když jsme zjistili, že i někteří z dalších aktérů těchto koordinačních schůzek byly kompetentní ještě méně než my. Tím se ale ta nekompetentnost všech zainteresovaných ještě zvyšovala a udržet si v tom všem jasnou vizi, co chceme, co musíme a co ne, bylo najednou hrozně těžké. Protože najednou nestačilo některému z aspektů toho projektu rozumět pouze obrysově, ale museli jsme rozumět přesně danému segmentu a zároveň si něčeho vůbec nevšímát. Takhle precizní práce s každým jednotlivým faktem, to bylo pro nás něco úplně nového,“ myslí si Ida Kaiserová. Podle ní zejména změna žadatele realizaci projektu velmi negativně ovlivnila vztahy jednotlivých partnerů v projektu. „Velkým problémem pro nás byla změna žadatele, protože v tu chvíli nestačilo pouze dělat aktivity, které souvisely s projektem, v tu chvíli bylo nutné také neustále obhajovat svou kompetentnost a pozici občanského sdružení proti lidem, kteří nás fakticky jako partnery vůbec nebrali. Takže mi jsme byli nuceni být od začátku realizace projektu dvakrát preciznější, než ostatní partneři. To je podle mě hlavní důvod toho, proč naše aktivity v projektu jsou relativně bezproblémové a u ostatních partnerů (města Stříbro a Planá) se musí řešit spousta problémů, které podle mě vycházejí právě z rutinérského přístupu k této věci těch větších, v projektu zapojených měst.“

Dalším důležitým aspektem pozice občanského sdružení Bart v rámci projektu „Obnova vybraných sakrálních památek regionu Český Západ“ je

fakt, že členové sdružení, na rozdíl od dalších partnerů projektu, realizují projekt ve svém volném čase a práci, kterou s realizací projektu mají, jim nikdo neuhradí. „Když se připravovalo výběrové řízení na opravu varhan, tak to bylo dost složitý, protože zadávací dokumentace výběrového řízení musela vyhovovat jednak právu a jednak městu Stříbru jako nositeli projektu. Dneska již projekt jede víceméně hladce, ale i tak je nutné si brát dovolenou, abychom mohli absolvovat všechny povinné schůzky, které se v projektu konají. Partneri v projektu bohužel příliš nerespektují fakt, že projekt děláme ve svém volném čase a tato jednání probíhají často dopoledne, kdy my musíme být v práci. Vyčíslit celkovou práci, kterou jsem já i další členové sdružení na projektu strávili fakticky nejde, nicméně určitě se to bude pohybovat v řádu stovek hodin,“ říká k tomu Tomáš Kaiser.

Nicméně ani osobní nasazení všech členů sdružení Bart nezaručuje úspěšnou realizaci projektu. Podle Tomáše Kaisera je účast sdružení Bart na celém projektu, a tedy i možnost rekonstruovat varhany, vlastně shodou několika šťastných okolností. V první řadě je to fakt, že sdružení má nadstandardní vztahy s tepelským klášteřem, který je majitelem varhan. „Díky těmto vztahům klášter celou rekonstrukci i naší účast v projektu formálně zaštitil a umožnil nám projekt fakticky realizovat. Bez něj by nás nejspíš Míništerstvo financí do projektu vůbec nepustilo,“ myslí si Tomáš Kaiser. „Druhou šťastnou okolností je,“ pokračuje Tomáš Kaiser, „že jsme dostali úvěr od České Spořitelny, která nám vyšla fantasticky vstříc. Kdybychom ten úvěr nedostali, tak bychom nesplnili podmínky města Stříbra jako nositele projektu, které si vymínilo, že každý z partnerů bude mít na účtu vedle finančních prostředků na předfinancování našich aktivit projektu ještě jedinou tolik pro případ, že by došlo v rámci projektu k nějakým komplikacím. Takže najednou jsme museli shánět ještě jednou tolik peněz, než jsme původně předpokládali.“

I přes tyto a další problémy se sdružení podařilo všechny úskalí projektu doposud zvládnout a již se všichni členové sdružení těší, že na podzim roku 2010 budou varhany opraveny a znovu instalovány v kostele Sv. Jana Křtitele v Úterý.

ZÁVĚR – JAK SE ŽIJE NNO NA VENKOVĚ

Život neziskového sektoru na venkově vnímají manželé Kaiserovi ze dvou perspektiv. První, obecnou perspektivu, odvozuje Ida Kaiserová od zkušeností s účastí sdružení na projektu „Obnova vybraných sakrálních památek z regionu Český Západ“. *„Hlavním poznatkem z tohoto projektu, který jsme si začali uvědomovat i v jiných souvislostech je fakt, že stát se k neziskovému sektoru chová jako k hadru na podlahu a např. sociální služby, které poskytují občanské organizace, jsou vlastně permanentně ohroženy. Zavírání očí neziskového sektoru nad touto skutečností jednou způsobí, že stát jednou spolkně celý neziskový sektor jako malinu,“* myslí si Ida Kaiserová. *„Česká republika podle mého názoru,“* pokračuje Ida Kaiserová, *„nemá jasně definovanou otevřenou politiku vůči neziskovému sektoru. A také žádnou otevřenost vůči němu nedodržuje. Politika státu se dá definovat jako jeden krok tam a jeden zpět. Na jednu stranu musí stát s neziskovým sektorem nějak kooperovat, aby to nevypadalo, že spolupracovat nechce, ale na druhou stranu je tu snaha státu, aby si na tom působení v neziskovém sektoru nikdo nenahrabal potenciál jakéhokoliv druhu. A jednotlivé neziskové subjekty nad tímto přístupem zavírají oči s tím, že já to nějak přežiji a co mi je do ostatních. No a dnes, když je méně peněz, tak se stát snaží podporovat spíše ty ekonomicky silnější hráče, což bude mít za následek strukturální změny celého prostředí neziskového sektoru, které mohou vést i k jeho konci, tedy pokud s tím sami NNO nezačnou něco dělat.“*

Druhá perspektiva reflektuje postavení sdružení Bart v rámci obce Úterý. Tuto pozici lze podle Idy Kaiserové definovat následujícími čtyřmi aspekty:

1. Členové občanského sdružení Bart jsou bráni spíše jako náplava, protože v obci, obrazně řečeno, nežijí pět generací.
2. Občanské sdružení, které se zabývá ochranou místního kulturního dědictví a pořádáním kulturních akcí, nemá v očích místní samosprávy jednoznačný ekonomický význam, tudíž je pro „radnici“ méně atraktivním partnerem.
3. Kultura, kterou sdružení Bart chce v obci rozvíjet, je venkovu spíše vzdálená. *„My se do obce snažíme implantovat trochu jinou kulturu, než na jakou jsou místní zvyklí. Když Bart zorganizuje koncert vážné hudby, tak to obec nevnímá jako něco doopravdy přínosného. Tady se spíše vnímá jako přínosná tanečnická, masopust a podobně. Naše aktivity jsou místním lidem vzdálenější. Na druhou stranu je zde hodně chalupářů,*

kteří tyto naše aktivity akceptují, a tudíž ta naše činnost zde tak úplně nenaráží,“ vysvětluje třetí aspekt Ida Kaiserová.

4. Čtvrtý aspekt tvoří Němci, tedy rodáci, kteří byli z obce po roce 1945 odsunuti. *„To je téma, se kterým nechtějí místní mít nic společného. Pokud bychom pro německé rodáky udělali koncert, tak by to asi tady v obci byl problém. Nám by se obdobný koncert líbil, ale zatím nejsme úplně schopní německé rodáky podchytit a oslovit,“* říká k čtvrtému bodu Ida Kaiserová.

A na úplný závěr se nabízí otázka, čím se bude sdružení Bart zabývat, až jejich hlavní cíl, tedy oprava varhan v kostele Sv. Jana Křtitele, bude naplněn. Vzhledem k tomu, že komplexní rekonstrukce varhan bude koncem roku 2010 ukončena, je tato otázka více než aktuální. *„Přiznám se, že jsem o tom ještě nepřemýšlel,“* říká Tomáš Kaiser a dodává, *„asi se jako sdružení budeme muset poradit, co dál. Pokud bychom v rekonstrukcích pokračovali, tak se nabízí v kostele spoustu dalších objektů, které je nutné opravit. Například ve špatném stavu je klenba kostela. Myslím, že to je běh na dlouhou trať, neboť kostely v současné době nejsou určitě prioritou státu a církev na jejich opravu nemá peníze. Takže pro nás zbývá práce dost. Zároveň by bylo dobré se postarat o koncerty v kostele, když už tam budou ty opravené varhany,“* nabízí náměty na činnost Tomáš Kaiser a nezbývá než věřit, že se sdružení Bart jeho další cíle povede naplnit alespoň tak, jako v případě varhan.

Bolešiny (www.bolesiny.net)

BOLEŠINY

Krajský vítěz soutěže Vesnice roku 2007

Další kapitola této publikace se bude zabývat jedním z hlavních nástrojů propagace venkovského prostoru, a to soutěží Vesnice roku. Jako průvodce zákulisím této soutěže i jejími dopady na jednotlivé obce, resp. venkovský prostor obecně, byl vybrán ing. Josef Sommer, který působí jako starosta obce Bolešiny. Důvody, proč byla vybrána zrovna obec Bolešiny a její starosta, jsou dva. Prvním z těchto důvodů je, že obec Bolešiny vyhrála v roce 2007 krajské kolo soutěže Vesnice roku Plzeňského kraje, a tudíž zastupovala Plzeňský kraj i v celostátním kole této soutěže. Díky tomuto vítězství byl starosta mimo jiné jmenován i do hodnotící komise krajského kola soutěže Vesnice roku Plzeňského kraje v roce 2008, v roce 2009 byl dokonce i předsedou této komise.⁶ Vzhledem k těmto aspektům lze říci, že starosta Bolešín má čerstvou zkušenost ze soutěží jak z pozice soutěžícího, tak i z pozice porotce (hodnotitele), což je druhým důvodem toho, proč obec Bolešiny byla zahrnuta do této publikace.

CO JE TO SOUTĚŽ VESNICE ROKU?

Vesnice roku je soutěž, kterou pořádají společně Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí, Ministerstvo pro místní rozvoj a od roku 2007 i Ministerstvo zemědělství. Cílem soutěže je snaha povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na vývoji svého domova, zveřejnit pestrost uskutečňování programů obnovy vesnic a propagovat mezi širokou veřejností význam venkova. Soutěž probíhá ve dvou kolech. Z každého kraje České republiky je vybrána (nejvýše) jedna obec, která postupuje do kola druhého, celostátního. Krajské hodnotitelské komise mohou taktéž udělovat speciální diplomy a ocenění, mezi které patří například modrá stuha za společenský život v obci, bílá stuha za činnost mládeže, zelená stuha za péči o zeleň a od roku 2007 přibyla i stuha oranžová za spolupráci obce a zemědělského subjektu. V celostátním kole vybere porota celkového vítěze, který se může honosit titulem Vesnice roku. Udělují se také druhá a třetí místa. I na celostátní úrovni se vyhlašují navazující soutěže, jako je například Zelená stuha České republiky, Oranžová stuha České republiky, Knihovna roku a Putovní pohár Folklorního sdružení České republiky.

---

⁶ Jedním z pravidel soutěže Vesnice roku je, že zástupce této obce je automaticky jmenován do hodnotící komise soutěže Vesnice roku v následujícím roce. V Plzeňském kraji se stalo zvykem, že starosta vítězné obce je členem komise následující dva ročníky. V prvním z nich jako její řadový člen a v dalším roce je jejím předsedou.

V historii soutěže museli řešit její pořadatelé řadu problémů a kauz, které formovaly, resp. formují její dnešní podobu. Nejčastěji byla diskutována následující témata:

a) Počet udělovaných ocenění a stuh

V rámci soutěže se vždy pohybovalo velké množství spolupracujících subjektů a partnerských organizací. Některé z těchto organizací prostřednictvím soutěže udělovaly ještě navíc i svá ocenění soutěžícím obcím. Počet ocenění ale začal být tak veliký, že v rámci některých krajů, kde počet soutěžících obcí nebyl vysoký, byl problém všechna ocenění vůbec udělit. Snahou organizátorů v posledních letech je počet navazujících soutěží stabilizovat ve výše uvedené struktuře.

b) Jaké obce se mohou soutěže zúčastnit

Velkým tématem mezi pořadatelí byly také podmínky, které musí naplňovat obec, aby se soutěže Vesnice roku mohla účastnit. Od roku 1995 byla způsobilým účastníkem soutěže obec venkovského charakteru, která má max. 5 250⁷ obyvatel a která má zpracovaný strategický dokument zabývající se rozvojem obce. Problém nastal před třemi roky, když někteří z pořadatelů chtěli do podmínek soutěže zahrnout pravidlo, že do soutěže se nesmí přihlásit obce, které mají statut města či městyse, a to i v případě, že mají výše požadovaný počet obyvatel. Tato podmínka se dokonce v jednom z ročníků v pravidlech skutečně objevila. Nicméně toto pravidlo narazilo na velký odpor zástupců venkovské samosprávy a opět bylo z pravidel vyjmuto.

c) Kdo je hlavním pořadatelem soutěže

V posledních letech mezi pořadatelí nabývá na intenzitě diskuse, zda není stávající počet pořadatelů soutěže Vesnice roku příliš vysoký a nebylo by vhodné tento počet nějakým způsobem redukovat či stratifikovat takovým způsobem, aby bylo jasné, kdo je hlavním vyhlášovatelem a kdo spoluvyhlašovatelem. Vzhledem k tomu, že největší organizační zátěž soutěže v současné době nese Ministerstvo pro místní rozvoj, tak se snaží prosadit i jako hlavní vyhlášovatel soutěže. Nicméně ostatní subjekty (Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí), které byly v devadesátých letech zároveň i strůjci myšlenky celé soutěže, trvají na stávajícím modelu, kdy vyhla-

⁷ Odvozeno od největší venkovské obce bez statutu města či městyse.

Bolešiny v zimě (www.bolesiny.net)

šovatelé budou čtyři (v rámci krajských kol jsou spoluvyhlašovatelé vedle výše uvedených také kraje) a v rámci soutěže budou mít stejnou pozici.

Tato i další témata budou v rámci tohoto textu diskutována, jak již bylo výše uvedeno, na konkrétním příkladu obce Bolešiny, která měla příležitost se účastnit jak krajského, tak i celostátního kola soutěže.

VESNICE ROKU Z PERSPEKTIVY BOLEŠÍN

Bolešiny jsou malá obec s 648 obyvateli, která se nachází zhruba pět kilometrů východně od města Klatovy. Místní samospráva vedle obce Bolešiny spravuje ještě dalších pět místních částí (Domažličky, Kroměždice, Pečetín, Slavošovice a Újezdec). Obec se soutěže Vesnice roku vedle ročníku 2007, který vyhrála, zúčastnila ještě dvakrát. K vítězství v rámci Krajského kola soutěže vesnice roku 2007 tak přidala v rámci soutěže ještě v roce 2005 ocenění za vedení knihovny. Jako hlavní důvod toho, proč se obec do soutěže opakovaně přihlásila, uvádí starosta obce Josef Sommer toto: „Každá zkušenost nebo každá věc, která pomůže zviditelnit obec a region, je pro nás velmi přínosná. Podle mého názoru má každá venkovská obec svá specifika, která může nějakým způsobem propagovat a zvýšit tak atraktivitu

své obce i regionu. A to myslím nejenom pro turisty, ale i pro místní obyvatele, kteří si mohou prostřednictvím této soutěže vlastně uvědomit, že i v tak malé obci jsou nějaké zajímavé atraktivity. Místní obyvatelé občas nedokážou tyto atraktivity nějakým způsobem zhodnotit, což naopak dokáže ten, který přijede z venku (v případě soutěže tedy členové hodnotící komise) a vidí tyto věci z jiné perspektivy, než my místní.“ Takto Josef Sommer uvažoval, i když působil jako člen hodnotící komise krajského kola soutěže: „Každá obec je schopna se nějakým specifickým způsobem prezentovat. V jakém rozsahu, to už je věc druhá, ale v každé obci se najde něco zajímavého, co může být příkladem pro ostatní. To právě jsem se snažil jako člen hodnotící komise v každé obci najít. Díky tomu byla pro mě účast v soutěži z pozice soutěžícího i hodnotitele obrovskou studnicí inspirace.“

Slavnostní vyhlášení krajského kola soutěže Vesnice roku 2007 (www.bolesiny.cz)

Hlavní podmínkou, kterou musí obec splňovat, aby byla v soutěži úspěšná, je podle Josefa Sommera zapojení místních obyvatel. „Rozvoj obce je nekonečný proces, komunikacemi a infrastrukturou počínaje a prací s lidmi konče. Jsou věci, které dělají to pozlátko, tedy to, čeho si může ta hodnotící komise všimnout na první pohled, tedy vyšperkované návsí a upravených fasád domů. Ale to důležitější, co jsem se v komisi snažil podchytit, je podvědomí lidí, jejich vztah k obci, jejich hrdost k obci a ochotu pro obec něco udělat. To jsou podle mě daleko podstatnější věci, které o stavu obce vypovídají daleko více než nové fasády,“ myslí si Josef Sommer. Podle pana starosty jsou dva aspekty, na kterých lze tuto identifikaci obyvatel k obci poznat, i když člen komise stráví v obci jen několik málo hodin. „Dá se to rozklíčovat tak, že jako člen komise pozorujete, jestli když do obce dorazíte, je na vás starosta připravený sám, nebo má kolem sebe skupinu lidí, třeba z místních spolků nebo sdružení, kteří mu pomáhají obec prezentovat.“

Druhá věc, která v tomto případě pomáhá zájem místních o aktivity místní samosprávy je, že když jdete se starostou po obci, tak vidíte, jestli se místní k němu hlásí, nebo přejdou na druhou stranu silnice, když ho vidí.“

JAKÁ BYLA STRATEGIE BOLEŠIN V SOUTĚŽI?

Bolešiny podle pana starosty žádnou zvláštní strategii, se kterou by vstupovaly do soutěže, neměly. Hlavním cílem představitelů obce bylo přesvědčit obyvatele, zejména místních částí, aby se se záměrem obce prezentovat Bolešiny v rámci soutěže Vesnice roku identifikovali a pomohli zastupitelům s organizací všech aktivit, které se soutěží souvisely. *„Obec s osadami má se sounáležitostí vždycky větší problém než ta, která místní části nemá. Vždycky tam bude znít ten názor, že samospráva dělá pro střediskovou obec něco víc než pro ty místní části. Je tedy velmi těžké přesvědčit lidi ze všech osad, aby se zaměřili na jeden cíl a táhli za jeden provaz. Podle mě je skoro nemožné. Lidi často nechápou, že právě v té střediskové obci je škola, obchody a většina služeb, což je důvod, proč do ní musí jít nejvíce peněz. Nicméně my se celé naše volební období snažíme, aby alespoň nějaké aktivity proběhly ve všech našich místních částech, což lidé občas i ocení,“* říká k tomu Josef Sommer a proto řadí v historii soutěže výše ty vítězné obce, které mají místní části, než ty, které je nemají. Obecně lze tedy říci, že hlavní strategií obce v soutěži bylo co nejvíce aktivizovat místní komunitu, což pan starosta potvrzuje: *„Obec nedělá starosta, obec dělá komunita. Vzájemné soužití lidí a míra toho, jak si jsou schopni vyjít vstříc. Není to jednoduché, neboť každý z členů této komunity má samozřejmě jiné zájmy, je například jinak pracovně vytížený. Někteří dojíždějí vlastně do obce jen na víkend, jinak jsou pracovně pryč. Solidarita se třeba také pozná v tom, jestli jsou lidé ochotni využívat místní služby a nakupovat v místních obchodech, a tím je i pomoci v obci udržet.“* To, že se v obci Bolešiny místní komunitu podařilo během soutěže ještě více aktivizovat, považuje starosta za jeden z největších přínosů soutěže.

Naopak největší problém, který obec v rámci její účasti v soutěži potkal, bylo paradoxně slavnostní vyhlášení výsledků soutěže, které se vždy odehrává ve vítězné obci. *„My jsme se hrozně divili, že jsme to krajské kolo vyhráli. Já jsem se to dozvěděl před dovolenou a díky tomu jsem si jí vlastně vůbec neužil, protože jsem byl nervózní z toho, jestli se nám podaří to vyhlášení důstojně zorganizovat. Na celém tom vyhlášení je nejhorší, že je nutné ho zorganizovat v tom nejméně vhodném období, což je v srpnu. Ona už není ta česká vesnice taková, jaká byla před třiceti nebo čtyřiceti lety. V dnešní době i na venkově je doba dovolených v letních měsících, ne jak*

dříve až po žních. V obci tedy přes léto nikdo není a zorganizovat podobnou společenskou akci je tedy trochu problém. Nakonec se nám to povedlo, ale myslím si, že by toto měli brát pořadatelé soutěže v úvahu a posunout celý harmonogram soutěže tak, aby mohlo to vyhlášení být v červnu. Pro každou obec je to slavnostní vyhlášení velmi významná událost, která se pravděpodobně již nikdy nebude opakovat, a tak jí obec chce dát všechnu důstojnost a váhu. Ale proto potřebuje mít také ideální podmínky, což určitě v srpnu nemá," vzkazuje pořadatelům soutěže Josef Sommer.

CO SOUTĚŽ OBCI PŘINESLA A VZALA?

Jedním z hmatatelných přínosů soutěže je určitě finanční částka, kterou vítězná obec obdrží od pořadatelů soutěže. Díky penězům za vítězství si mohla obec částečně zrekonstruovat sál obecní hospody. Nicméně hlavní přínos soutěže vidí Josef Sommer v něčem jiném. „Pro mě je největším přínosem to, jak již jsem dříve uvedl, že se povedlo znovu mobilizovat lidský potenciál obce – všechny obecní spolky (hasiče, modeláře, myslivce i sportovce) na sobě znovu začali více dělat a snaží se dodnes. My jako obec se na druhou stranu snažíme oceňovat jejich práci a také je co nejvíce zviditelňovat.“ Vedle tohoto přínosu staví Josef Sommer stejně vysoko i získané zkušenosti a poznatky, které mohl načerpat jako soutěžící i jako člen hodnotící komise. „Každý, kdo chce do něčeho podobného jít, musí počítat s tím, že je tomu nutné věnovat velkou část svého času a že bude muset přinést i určitou osobní oběť, bez toho to nejde. Nicméně si myslím, že se ten vložený čas a úsilí mnohonásobně vrátí v získaných zkušenostech a zdrojích inspirace, které jsem získal zejména na cestách hodnotící komise po jednotlivých obcích. Dokonce si myslím, že všichni starostové by měli za své volební období absolvovat takovou exkurzi po jiných obcích, protože jim to přinese mnohem více, než semináře s úředníky či politiky.“

Na žádné výrazné negativní zkušenosti si Josef Sommer nevzpomíná. Nicméně trochu ho rozčarovalo chování některých členů hodnotící komise celostátního kola soutěže. „Celá ta celostátní komise mi přišla trochu zvláštní. Nechci se vyjadřovat k její práci a výsledkům hodnocení, to mi nepřísluší, ale myslím si, že chování některých členů komise bylo dosti přezíravé. Zejména mi v této souvislosti v hlavě utkvěl takový mladý kluk, který zastupoval prezidentskou kancelář. Když potom kolem sebe máte všechny ty lidi z místních sdružení a spolků, tak víte, že to také vycítí a celá hodnotící komise u nich pozbude důvěru. Já vím, že všichni členové té komise to dělají ve svém volném čase, nicméně když už do toho jdou, tak by měli dodržovat určitou kulturu chování," vzpomíná Josef Sommer.

Na závěr se starosta obce zamyslel nad systémem, pravidly i smyslem celé soutěže Vesnice roku a zamyslel se i nad problémy, které soutěž provázely, resp. provází, a které byly popsány na začátku tohoto textu. „Podle mě je nutné v rámci celostátního kola vzít v úvahu i celou tu historii, kterou český venkov v nedávné minulosti prošel. Těžko lze porovnávat moravský venkov, do kterého se i za minulého režimu relativně hodně investovalo, tady s těmi malými vesničkami z českého pohraničí. To nejde podle mě hodit na misku stejných vah. Tady je prostě nutné brát v potaz historický vývoj jednotlivých regionů, kdy to pohraničí dostalo obrovskou ránu v tom, že tam přišli po válce úplně noví lidé, kteří ani za dvě generace nemuseli získat ten vztah k obci a věcem kolem ní, zvykům a jejím koloritu. Naopak Morava, to je klenot českého venkova. Tam řeší na venkově úplně jiné problémy než my a tady v pohraničí jim můžeme jenom těžko konkurovat. Na tento aspekt by se mělo brát při hodnocení celostátního kola soutěže větší zřetel.“

Josef Sommer naopak nevidí problém v tom, aby se soutěže účastnili malé venkovské obce, které mají historicky udělený statut města či vesnice. Jediným kritériem pro potenciální soutěžící má být, podle něj, počet obyvatel soutěžících obcí. I v postavení pořadatelů soutěže má starosta Bolešin jasno: „Spolek pro obnovu venkova je hlavní tahoun soutěže. Nicméně soutěž bude existovat pouze tehdy, pokud do ní někdo dá peníze, v čemž je zase úloha Ministerstva pro místní rozvoj v současné době nezastupitelná. Podle mě je celkem jedno, kdo bude vyhlášovatelem soutěže, ale důležité je, aby na sebe kroky jednotlivých vyhlášovatelů navazovaly. Když jsem například předsedal krajské hodnotící komisi, tak po mě Ministerstvo zemědělství chtělo znát vítěze Krajského kola před tím, než proběhne slavnostní vyhlášení, což je proti regulím soutěže. Já jsem jim ty výsledky nedal, protože vůči pravidlům jsem já i ministerstvo v stejné rovině. Pokud nechtějí pravidla dodržovat, tak v soutěži nemusí vůbec být. I tak je v soutěži podle mě vyhlášovatelů až moc, stačili by tak dva, možná tři. Já vím, je tu snaha získat pro soutěž co nejvíc finančních prostředků, a tudíž i přibývá vyhlášovatelů. Ale je otázka, jestli je to dobře. Jestli všichni ti vyhlášovatelé mají opravdu jednotnou ideu a cíl. Nejvhodnějším modelem podle mého názoru je, aby Ministerstvo pro místní rozvoj soutěž financovalo, ale organizaci nechalo na Spolku pro obnovu venkova. Tam jsou už zkušené lidi, kteří vědí, co je v rámci organizace soutěže nutné dělat.“

Úplně na závěr se starosta obce Bolešiny vyjádřil k tomu, jestli se soutěže účastní obec i v některém z dalších ročníků. „Ta myšlenka tu je. Takže asi ano. Člověk si teprve až v té soutěži uvědomí, co okolo sebe má a že kolikrát maličkosti dělají dohromady velkou věc,“ řekl na závěr svého povídání Josef Sommer.

Mapování hiposteze v Plzeňském kraji (foto: Klub hipoturistiky Plzeňského kraje)

PANSKÝ DVŮR V TELICÍCH

Hipoturistická stanice

PROČ ZROVNA TELICE?

Poslední kapitola této publikace se bude věnovat problematice agroturistiky a jejího rozvoje ve venkovském prostoru. Tento text bude reflektovat, opět na jednom konkrétním příkladu, problémy i výzvy, se kterými se podnikatelé, kteří se chtějí věnovat tomuto odvětví cestovního ruchu, potýkají. Oproti předchozím kapitolám bude v tomto článku popsán příběh podnikatelky, která realizaci svých záměrů teprve připravuje. Text tedy nebude, jako v předchozích kapitolách, rekapitulovat uskutečněné projekty, ale bude analyzovat spíše aktivity, které k realizaci podnikatelského projektu teprve povedou. Průvodcem problematikou agroturistiky bude Tereza Karbanová, která společně s rodiči v obci Telice plánuje mimo jiné zřízení hipostanice a interaktivních dílen se zaměřením na výrobu ovčích a kozích sýrů. Hipostanice i interaktivní dílny vzniknou v komplexu bývalého Panského dvora, který si rodina Karbanových koupila v roce 2003.

PANSKÝ DVŮR V TELICÍCH – OD DEVASTACE K NADĚJI

Telice, které jsou místní částí obce Prostiboř, se nacházejí v tachovském okrese jižně od města Stříbra. Panský dvůr, kde Tereza Karbanová své podnikatelské projekty bude realizovat, je komplex bývalého statku a přilehlých hospodářských budov a jeho vznik se datuje k roku 1685. Součástí tohoto dvora byl i dnes již neexistující barokní zámeček, který se nacházel uprostřed nádvoří statku. Zámeček vyhořel v roce 1757 a jeho podoba se bohužel do dnešních dnů nedochovala. V roce 1820 byl na jeho základech vystavěn nový zámek s mansardovou střechou. Koncem 19. století k areálu Panského dvora patřila cihelna, ovčín, kaple, park, pivovar a přibližně 1 km vzdálený otočný mlýn. Zámek s vyhlášeným poplužním dvorem a pozemky byl původním majitelům po roce 1945 zabaven a přešel do užívání státního statku, který do něho umístil byty zaměstnanců. Takto byl zámek využíván až do osmdesátých let. V roce 1984 pak byla nařízena jeho demolice. Zbývající objekty Panského dvora přežily do dnešních dnů, ale ve velmi špatném technickém stavu. V roce 2003 svitla celému tomuto historicky významnému komplexu nová naděje, neboť Panský dvůr získali současní majitelé, kteří ho mají v plánu rekonstruovat a využívat. „*Celý tento kraj, kde se Telice nacházejí, nás velmi oslovil a už když jsme sem kdysi jezdili na výlety, tak se nám tady moc líbilo. A když se naskytl možnost zde koupit tuto nemovitost, tak jsme neváhali,*“ říká k tomu Tereza Karbanová. Karbanovi postupně začali s rekonstrukcí celého objektu. Postupně byly zrekonstruovány budovy bývalých stájí a sladovny pivovaru. Byla opravena brána statku

a odstraněna černá skládka, která zde byla od osmdesátých let. V roce 2007 byl Panský dvůr vyhlášen kulturní památkou. V současné době se připravuje rekonstrukce bývalé stodoly statku a barokní kaple z roku 1720.

Postupně, jak probíhají rekonstrukce jednotlivých budov Panského dvora, jeho majitelé plánují, jaké budou mít tato stavení v budoucnu využití. „Zrekonstruovaná bývalá stodola bude předělána na stání pro koně a bude součástí plánované hipostanice. V plánu máme také zřídit ve dvou budovách dvora muzeum historických vozidel a zemědělské techniky, které bude doplněno o zážitkové řemeslné dílny. Dále tu chceme založit minifarmu, jejíž součástí by měla být také zážitková dílna, kde návštěvníci budou moci vidět tradiční výrobu koziho a ovčího sýra. Součástí farmy by měla být i zahrada, kde se budou pěstovat bioprodukty. Možná k této zahradě časem přibude i restaurace, kde by se daly plodiny ze zahrady využít. No a v neposlední řadě také chceme znovu obnovit bývalý zámek, ze kterého bychom chtěli mít penzión,“ popisuje své plány Tereza Karbanová.

Z výše uvedených záměrů je v současné době nejvíce rozpracovaný projekt hipostanice, která bude vytvořena ze zrekonstruované stodoly. Tereza Karbanová obdržela dotaci na realizaci projektu hipostanice z Programu rozvoje venkova České republiky 2007–2013, díky které může být rekonstrukce v dubnu 2010 zahájena. Co to vlastně je hipostanice, co má obsahovat a k čemu slouží, vysvětluje Tereza Karbanová takto: „Hipostanice může mít samozřejmě spoustu podob a její komfort může být různý. Základem je asi to, že v rámci koňské stanice je možnost ubytovat jak lidi, tak i koně. Je určitě dobré, když nějaká hospoda může nabídnout úvaziště a vodu pro koně a člověk si tam může dát oběd, nicméně toto není klasická hipostanice. Ta se vyznačuje tím, že v ní může člověk i kůň přespat. Samozřejmě, že i hipostanice jsou řešeny podle různé klientely. Některá může mít výběhy pro koně a nějaké přístřešky a vedle místo pro stan. Na druhou stranu jiné stanice mohou mít luxusní stání a ubytování v penzionu. My v naší stanici plánujeme oboje. Chceme oslovit nenáročné, ale i movitější klienty.“ Tereza Karbanová plánuje, že její hipostanice bude otevřena v červenci 2010. V současné době jezdí na „zkušenu“ po již fungujících stanicích v Plzeňském kraji, kde vždy přenocuje a vyzkouší si služby, které jednotlivé stanice nabízejí. I na základě těchto zkušeností má Tereza Karbanová jasnou představu o tom, jak bude její stanice zpočátku fungovat. „Chtěla bych mít tak čtyři koně, které budu klientům půjčovat. Dále pak dva koně, kteří budou určeni k tahání povozu, pro lidi, kteří na koních nechtějí přímo jezdit, ale rádi by třeba jeli koňským povozem na jedno- či dvoudenní výlet. Ve zrekonstruované stodole bude stání pro koně a v prvním patře bude prostor, kde si návštěvník může rozbalit spacák a přenocovat. Časem bych chtěla

Panský dvůr v Telicích – ovce se pasou na místě bývalého zámku a v pozadí je zbytek stodoly, ze které bude hipostanice (foto: Tereza Karbanová)

stodolu vybavit vodou a elektřinou a doufám, že v co nejbližší době bude postavený ten penzion,“ plánuje Tereza Karbanová.

Rozvoj hipostanic v Plzeňském kraji velmi limituje fakt, že na jeho území doposud není vytvořen systém hipostezek.. Díky tomu nejsou jednotlivé koňské stanice nijak propojené a každá z nich si své okruhy značí sama. I tento stav se snaží Tereza Karbanová změnit a společně s dalšími zájemci o tento typ agroturistiky založila občanské sdružení „Klub hipoturistiky Plzeňského kraje“.

KLUB HIPOTURISTIKY PLZEŇSKÉHO KRAJE – S KRAJEM TAM A ZASE ZPÁTKY

Cílem tohoto sdružení je vytvořit v rámci Plzeňského kraje síť hipostezek a navázat je na koňské trasy v sousedním Bavorsku. Celá síť hipostezek by měla vznikat, podle Terezy Karbanové, ve třech vrstvách. První vrstvu by měly tvořit dvě páteřní hipostezky, z nichž jedna by vedla z Bavorska kolem Plzně a dále do Středočeského kraje. Druhá hipostezka by pak spojovala Plzeňský kraj od severu k jihu, tj. Karlovarský kraj s Jihočeským. Druhá vrstva stezek by měla propojit páteřní hipostezky s regionálními atrakcivami a dalšími hipostanicemi, které se nacházejí mimo páteřní hipostezky. Třetí vrstva bude tvořena půldenními či jednodenními okruhy, které si jednotlivé hipostanice samy vyznačí. Druhý projekt, který plánuje Klub hipoturistiky Plzeňského kraje, je nákup vybavení pro jednotlivé hipostanice. Toto vybavení by si jednotlivé stanice od klubu vypůjčily, a pokud by stanice zanikla, resp. porušila výpůjční podmínky, klub by si zařízení zase vzal nazpět.

Mapování hipostezek v Plzeňském kraji (foto: Klub hipoturistiky Plzeňského kraje)

Na výše uvedených aktivitách pracují členové Klubu hipoturistiky Plzeňského kraje již od roku 2007. Na projekt hipostezek dokonce sdružení obdrželo dotaci od Krajského úřadu Plzeňského kraje. Tato dotace byla založena na spolupráci s Plzeňským krajem. Členové Klubu hipoturistiky měli naplánovat a zakreslit do mapy, kudy přesně by páteřní hipostezky měly vést. Zároveň měli udělat propagační materiály již existujících koňských stanic. Úkolem Krajského úřadu mělo být jednání s majiteli pozemků, přes které stezky povedou. „Kraj měl jednat s těmi velkými hráči, jako napří-

Koňská stanice v Rakousku (foto: Tereza Karbanová)

klad s Pozemkovým fondem, nebo Lesy ČR. My jsme pak měli celý projekt předjednat s těmi drobnými majiteli,“ říká k tomu Tereza Karbanová. Klub hipoturistiky měl již svou část projektu splněnou a jeho členové věřili, že vzniku systému hipostezek v Plzeňském kraji již nestojí nic zásadního v cestě. Bohužel ale po krajských volbách v roce 2008 nabrala situace kolem celého projektu nečekaný směr. Krajský úřad (Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu) své závazky v rámci projektu před volbami splnit nestihl a nové politické vedení Plzeňského kraje je splnit zase neohodlalo. Díky tomu, že projekt nebyl kompletně realizován, navíc Krajský úřad dotaci Klubu hipoturistiky odebral. Vzhledem k tomu, že Krajský úřad nesl na nedokončení projektu největší zodpovědnost, byly z finančních prostředků Krajského úřadu na propagaci Plzeňského kraje částečně uhrazeny náklady, které již v projektu Klubu hipoturistiky vznikly. Nicméně cestovní náhrady a práce realizačního týmu projektu uhrazeny nebyly.

I přes výše uvedenou negativní zkušenost se snažili členové Klubu hipoturistiky se zástupci Krajského úřadu nadále jednat, protože Krajský úřad by měl být, podobně jako tomu je i v dalších krajích, hlavním garantem rozvoje hipoturistiky ve venkovských oblastech Plzeňského kraje. Nicméně podle Terezy Karbanové nemají tato jednání žádný hmatatelný výsledek.

„S krajem je bohužel velmi špatná komunikace. Kdyby nám někdo z představitelů kraje řekl, že pro ně hipostezky nejsou prioritou, tak řeknu OK a půjdu hledat jiné cesty, jak projekt prosadit. Ale oni nám neřeknou tak, ani tak. Zástupce Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu si s námi domluví schůzku, kam pak vůbec nedorazí, i když jsme si termín jednání ještě den předem nechali potvrdit jeho sekretariátem. Když už potom na další jednání někdo z nich dorazí, tak jich je tam pouze polovina, a tvrdí, že bez druhé poloviny nemohou nic rozhodnout. Takovéto jednání pro nás nebylo akceptovatelné, takže jsme už spolupráci s Plzeňským krajem vzdali a pokusíme se hipostezky prosadit jiným způsobem,“ popisuje spolupráci s Krajským úřadem Plzeňského kraje Tereza Karbanová.

Nezájem Krajského úřadu je podle Terezy Karbanové jedním z hlavních důvodů, proč je Plzeňský kraj jediný v České republice, který doposud žádný systém hipoturistických stezek nemá. *„Hipostezky mají na nějaké úrovni už všechny kraje v ČR. Ten Plzeňský kraj je spíše špatnou výjimkou, který nemá téměř nic. Ve většině krajů to fungovalo tak, že se objevili podobní nadšenci jako my (Klub hipoturistiky), kteří stezky naplánovali a vyznačili. Krajské úřady pak zajistily finanční zdroje na realizaci hipostezek. V Plzeňském kraji bohužel proběhla pouze ta fáze toho plánování. Druhá fáze, tedy shánění financí a budování hipostezek díky postoji Krajského úřadu bohužel neproběhla,“* dodává k tomu Tereza Karbanová. Nicméně Klub hipoturistiky své záměry nevzdal a hledá další cesty, jak v Plzeňském kraji hipostezky vybudovat. *„V současné době bychom rádi připravili společný projekt s Místními akčními skupinami z Plzeňského kraje. My do projektu dodáme již zpracované plány celého systému hipostezek a společně s Místními akčními skupinami budeme hledat dotační zdroje na realizaci těchto plánů,“* uzavírá toto téma Tereza Karbanová.

MÁ AGROTURISTIKA NA ČESKÉM VENKOVĚ PERSPEKTIVU?

Hlavním podnikatelským záměrem Terezy Karbanové je renovovat Panský dvůr a provozovat zde hipoturistickou stanici. Tato stanice pak bude doplněna i o další atraktivity, které pomohou udržet návštěvníky v obci i regionu (muzeum historických automobilů a zemědělské techniky, zážitkové řemeslnické dílny, ukázkové dílny na výrobu syra, penzion s vlastními biopotravinami). Nabízí se otázka, nakolik je tento záměr realizovatelný a jestli existuje business plán, který by obsahoval analýzu celého tohoto záměru. *„Zatím žádné analýzy a business plány zpracované nemám. Nicméně si myslím, že v Čechách vzrůstá zájem o atraktivity, kam může člověk*

přijet s celou rodinou a každý si tam může najít svůj druh zábavy a zároveň se i dobře najíst. Také si myslím, že lidi začíná čím dál tím víc bavit jezdit ven do přírody a jízda na koni či koňském povozu jsou podle mě velmi atraktivní variantou víkendového výletu do přírody," myslí si Tereza Karbanová. Hipoturistika jako jedno z odvětví agroturistiky má podle Terezy Karbanové perspektivu. Svůj názor opírá o zkušenosti z Rakouska, kde společně s dalšími členy klubu hipoturistiky Plzeňského kraje byli na exkurzi. „V Rakousku jsou určitě dál než v Čechách. Tam je vidět, že koňské stanice i hipostezky jsou hojně využívány. Většinou tedy rakouští podnikatelé provozování hipostanic kombinují i s další podnikatelskou činností, hlavně se zemědělstvím. Ale funguje jim to, podle mého názoru, velmi dobře. V Rakousku také mají velký zájem propojit své hipostezky přes Plzeňský kraj dále do Německa, což je dalším důvodem, proč si myslím, že i zde bude mít hipoturistika budoucnost," myslí si Tereza Karbanová a dodává: „I když je v Plzeňském kraji hipoturistika zatím v plenkách, tak je vidět, že zde postupně přibývá vlastníků koní, a tedy i zájem na nich někam jezdit. V Plzeňském kraji také existuje už velké množství míst, kde si lze koně vypůjčit, a sám, nebo s odborným doprovodem, na nich někam vyrazit. A když to lidi zkusí a baví je to, tak tím v dobrém slova smyslu nakazí i své přátelé. Takže podle mě to tady nějakým způsobem funguje, ale v nějaký větší míře se to podle mě rozjede tak do pěti let. S tím, jak bude postupně ubývat míst, kde se člověk na tom koni bude moci pohybovat, tak se začne i zvyšovat poptávka po hipostezkách, protože ta benevolence, kdy si člověk může jezdit na koni kamkoliv, určitě nebude dlouho trvat. Potom začnou být ty hipostanice, které budou napojeny na stezky, velmi intenzivně využívány.“ Tereza Karbanová pokládá hipoturistiku i za zajímavý nástroj ekonomického rozvoje venkovských oblastí: „Tady u nás na Tachovsku, od Kladrub a Horšovského Týna směrem k německým hranicím, nefunguje, až na pár výjimek, téměř nic. Nejsou tu téměř žádné hospody, a ani s ubytováním to není nijak slavné. Teď tady sice vznikají cyklostezky, ale pořád chybí zázemí pro turisty. Tím, že s hipostezkami přijdou další turisté, tak si myslím, že i pro někoho dalšího z tohoto regionu bude mít smysl si zde otevřít penzion, nebo restauraci. Takže rozvoj hipoturistiky přispěje i k dalšímu oživení tohoto kraje.“

Pro realizaci dalších plánovaných „agroturistických“ aktivit, zejména v souvislosti s výrobou kozího a ovčího sýra, by uvítala Tereza Karbanová větší citlivost českých zákonů, které výrobu lokálních potravin v současné době velmi komplikují. „Vybudovat podle stávajících norem výrobu sýra je pro jednotlivce fakticky nefinancovatelné. Bohužel, když jsme vstupovali do EU, tak lokální výroba potravin nikoho z politiků nebo úředníků fakticky nezajímala, a proto to u nás nemůže fungovat jako třeba ve Francii, která si v rámci EU vyjednala výjimky a má úplně jiné hygienické předpisy pro prodej ze

dvora, jiné pak pro malovýrobce a zase trochu jiné pro velkovýrobce. Z českých politiků a úředníků to bohužel nikdo neřešil, a proto musí i podnikatel, který týdně vyrobí 10 kg sýra, splňovat fakticky stejné normy jako velká mlíkárna. Těch malovýrobců, kteří si toto mohou dovolit, je velmi málo. Ti ostatní prostě neprodávají. A nebo to dělají jako jeden podnikatel z jižních Čech, který prodává své sýry jako krmivo pro psy. Lidi si u něho kupují sýry a on deklaruje, že je to krmivo pro psy. Já to budu nejspíš dělat podobně. Ukáží lidem výrobu sýrů a na vlastní nebezpečí mohou i ochutnat, ale bude to sýr vyrobený v dřevěných formách, ne v nerezových,” říká Tereza Karbanová. V neposlední řadě by také uvítala větší vstřícnost ze strany obce. „S místním obecním úřadem je velmi špatná komunikace. Mám pocit, že oni nechťejí dělat vůbec nic. Na obecním úřadě necítím vůbec žádnou snahu, aby se prostředí i klima v obci nějakým způsobem zlepšilo. Oni rozvoj turistiky v obci nepovažují za něco, co by obci prospělo. Když se teď budovaly v obci cyklostezky, tak jim to přišlo naprosto zbytečné. Podle mého názoru mají představu, že to všechno půjde jako za komunistů, tedy že se o ně bude neustále starat. Že někdo jim nalinkuje, co mají dělat a oni to udělají a najednou budou v obci pracovní místa. Jenže tak to opravdu nefunguje,” popisuje vztah s obcí Tereza Karbanová a dodává, „já osobně od obce vlastně nic nepotřebuji. Mě by stačila jenom vstřícnost a ochota komunikovat, ale z jejich strany spíš cítím vůči nám silnou nedůvěru. Za každou naši aktivitou hledají podvod,” uzavírá své povídání Tereza Karbanová.

Z celého povídání s Terezou Karbanovou vyplývá, že agroturistika může být perspektivním odvětvím venkovského cestovního ruchu a může přinést do venkovského prostoru další pracovní i podnikatelské příležitosti. Ale nakolik a v jaké míře se povede Tereze Karbanové naplnit své plány a záměry, ukáže teprve budoucnost.

Edice venkov

Tato publikace je součástí **Edice venkov**, kterou vydává občanské sdružení Centrum pro komunitní práci (CpKP). Jednotlivé publikace této edice jsou zaměřeny na různé oblasti a metody, které mají vliv na rozvoj resp. obnovu venkovského prostoru v České republice i v zahraničí.

Edice venkov je určena zástupcům státní správy, krajské i obecní samosprávy, venkovským NNO, manažerům mikroregionů i místních akčních skupin a venkovským podnikatelům. Pro všechny tyto subjekty se mohou stát publikace Edice venkov každodenním pomocníkem při řešení problematiky rozvoje jejich obcí a regionů.

DOSUD VYŠLO

FINANCOVÁNÍ ROZVOJE VENKOVA

autoři: Petr Pelcl, Robert Zelenka, Tomáš Svoboda, Alena Lehmannová

Publikace poskytuje souhrnný přehled o formách a poskytovatelích podpory pro začínající i stávající podnikatele na venkově. Naleznete zde informace o obecné podpoře podnikatelům v nezemědělských oborech, o podpoře určené zemědělcům a ostatních zdrojích, ze kterých mohou podnikatelské subjekty čerpat.

MIKROPŮJČKY

Nový nástroj financování projektů na venkově

autoři: Petr Pelcl, Tomáš Svoboda, Jiří Prošek, Lukáš Heger

Cílem publikace je popsat úvěrové schéma drobných půjček pro podnikatele na venkově. Součástí textu je i analýza variant financování mikropůjčkového schématu a analýza právních omezení a rizik při založení a využívání schématu. Zajímavou kapitolou je i shrnutí zkušeností z poskytováním drobných úvěrů pro financování projektů na venkově z Polska a Slovenska. Úvěrové schéma je součástí systému podpory zaměstnanosti na venkově, který byl zpracován v rámci projektu „Podpora zaměstnanosti na venkově“.

PODNIKÁNÍ NA VENKOVĚ

autor: Michal Švagerka

Publikace je určena jako doprovodný studijní materiál ke stejnojmennému kurzu, který vznikl v rámci projektu „Podpora zaměstnanosti na venkově“. Tato publikace shrnuje v šestnácti kapitolách potřebné informace, které jsou základem pro Váš úspěšný vstup do podnikání. Definuje rizika, která jsou se startem podnikání spojena, a poskytuje doporučení, resp. návody pro řešení vybraných situací.

VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

stavu malého, drobného a středního podnikání na venkově

autor: Tomáš Svoboda

Publikace zprostředkovává výstupy výzkumu venkovského prostoru, jehož hlavním účelem bylo zjistit, jaké jsou problémy či perspektivy malého a středního podnikání na venkově. Výzkum byl jedním z podkladů pro tvorbu uceleného systému podpory podnikání ve venkovském prostoru, jehož hlavní myšlenka tkví v provázání úvěrového produktu pro podporu podnikatelských projektů a vzdělávání podnikatelů. Nicméně cílem realizátorů výzkumu bylo poskytnout ucelený obraz podnikání na venkově, který může být inspirací pro všechny organizace a instituce, které se zabývají problematikou rozvoje resp. obnovy venkova.

METODIKA DOBRÉ PRAXE MÍSTNÍCH AKČNÍCH SKUPIN V ČESKÉ REPUBLICE

autoři: Petr Pelcl, Tomáš Havránek, Alena Lehmannová, Jan Martínek

Publikace shrnuje výsledky dvouletého výzkumného projektu financovaného z programu „WD – Výzkum pro řešení regionálních disparit“ Ministerstva pro místní rozvoj. Předmětem projektu bylo pilotní srovnání dopadů činnosti vybraných místních akčních skupin na území, na kterých působí, a vyhodnocení efektivnosti jejich aktivit. Stěžejním výstupem projektu je jednoduchý test sebehodnocení práce místních akčních skupin. V tištěné podobě je obsažen v této publikaci a je také zpracován jako samostatný soubor ve formátu MS excel (ke stažení na www.cpkp.cz). Kniha je určena především profesionálům, kteří se činností místních akčních skupin zabývají. Může být ale přínosem pro každého, kdo se zajímá o udržitelný rozvoj venkova na principu partnerství.

JAK SI PUBLIKACE EDICE VENKOV OBJEDNAT?

Publikace je možné si objednat v Centru pro komunitní práci západní Čechy:

Kontaktní osoba

Tomáš Svoboda

CpKP západní Čechy

Americká 29, 301 38 Plzeň

Telefon/Fax: 377 329 558

e-mail: tomas.svoboda@cphp.cz

Informace o Centru pro komunitní práci

CpKP je nezisková organizace, která poskytuje služby všem zájemcům z veřejné správy, občanských organizací a soukromého sektoru v následujících oblastech:

ÚČAST VEŘEJNOSTI A OBČANSKÝCH ORGANIZACÍ V ROZVOJI OBCÍ, MĚST A KRAJŮ

Navrhujeme a realizujeme programy účasti veřejnosti v investičním plánování a rozhodování. Jedná se například o zapojení veřejnosti do plánování a navrhování veřejných prostranství, do přípravy regenerace panelových sídlišť, do přípravy strategických, rozvojových nebo komunikačních koncepcí (např. koncepce nakládání s odpady, generely zeleně atd.) nebo také do přípravy dopravních staveb či jiných investic. V rámci tohoto programu organizujeme diskuze s veřejností, interaktivní výstavy, ankety, sociologické průzkumy a rovněž zajišťujeme vedení pracovních setkání s občany. Pořádáme vzdělávací programy v oblasti zapojování veřejnosti pro pracovníky veřejné správy.

MÍSTNÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Poskytujeme konzultační služby při přípravě projektů zaměřených na místní sociálně ekonomický rozvoj při respektování principů ochrany životního prostředí. Zpracováváme a aktualizujeme rozvojové strategie mikroregionů, měst a krajů. Asistujeme při přípravě místních rozvojových projektů a aktivit zaměřených na znevýhodněné skupiny obyvatel. Pracujeme ve vzájemné spolupráci s místními partnery (veřejnou správou, podnikateli a NNO), což umožňuje co nejvíce přizpůsobit projekty místním podmínkám.

REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE A REGIONÁLNÍ ROZVOJ ČR

Prosazujeme principy partnerství a transparentního rozhodování v regionální politice Evropské unie. V Česku prosazujeme konzultace a zapojení veřejnosti a nevládních neziskových organizací při přípravě a využívání Strukturálních fondů. Účastníme se diskuzí o podobě regionální politiky,

zprostředkováváme informace ostatním NNO v Česku a připravujeme společná doporučení a postupy. Naše zkušenosti z ČR přenášíme do ostatních kandidátských a členských zemí EU.

VZDĚLÁVÁNÍ, PODPORA A POSILOVÁNÍ NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Podporujeme a vzděláváme členy občanských a neziskových organizací na všech úrovních. Pracujeme s dobrovolníky, organizujeme semináře a vzdělávací kurzy s cílem posílit neziskový sektor. Podporujeme mezioborové setkávání a spolupráci neziskových organizací.

Podrobnější informace naleznete na internetu www.cpkp.cz

C P K P

Místní zastoupení CpKP

CpKP jižní Čechy

Dvořákova 21
370 01 České Budějovice
Telefon/Fax: (+420) 386 360 544
e-mail: jizni.cechy@cpkp.cz

CpKP střední Čechy

Vodičkova 36
110 00 Praha 1
Telefon/Fax: (+420) 251 560 776
e-mail: stredni.cechy@cpkp.cz

CpKP střední Morava

Horní náměstí 12
750 02 Přerov
Telefon/Fax: (+420) 581 210 502
e-mail: stredni.morava@cpkp.cz

CpKP východní Morava

Gahurova 292
760 01 Zlín
Telefon: (+420) 777 793 711
Fax: (+420) 581 210 502
e-mail: vychodni.morava@cpkp.cz

CpKP západní Čechy

Americká 29
301 38 Plzeň
Telefon/Fax: (+420) 377 329 558
e-mail: zapadni.cechy@cpkp.cz

Tomáš Svoboda

ROZVOJ VENKOVA OČIMA MÍSTNÍCH AKTÉRŮ
Příklady projektů, které jsou financovatelné
z Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013

V roce 2010 vydalo Centrum pro komunitní práci.
CpKP západní Čechy, Americká 29, 301 38 Plzeň.

Redakční úprava: Lucie Hendrychová

Grafická úprava a zlom: Hana Lehmannová (hanja.eu)

Tisk: Dragon Press s.r.o.

Vyšlo v rámci „edice venkov“.

Plzeň 2010

ISBN 978-80-86902-80-7

CPKP

edice
venkov

ISBN 978-80-86902-80-7